

A photograph of a man with a beard and sunglasses carrying a young girl on his shoulders. They are outdoors near a body of water with a fountain in the foreground. The man is wearing a dark t-shirt and a watch. The girl is wearing a red floral dress. The background shows a modern building and a boat on the water.

20 år med livskvalitet

**Filantropi: Vi skal
ikke gå i takt**

s.6

**Bygningskultur
til hverdagsbrug**

s.28

**Mig & mit
underværk**

s.60

Vi er en forening. Vil du være med?

Som medlem af Realdania får du mulighed for at komme helt tæt på nogle af vores projekter. Vi inviterer til spændende foredrag og arrangementer, hvor du får gode oplevelser og mere viden om Realdanias arbejde. Du kan også få rabat på entrébilletten til en række museer og andre oplevelsessteder. Samtidig kan du få indflydelse og gøre din stemme gældende, når der er valg til Realdanias repræsentantskab. Vi har omkring 165.000 medlemmer. Medlemskab er gratis, og alle, der ejer fast ejendom i Danmark, kan være med.

Du kan melde dig ind på
realdania.dk/vær-med

Livskvalitet og medlemmer i forening

Foto: Leif Tuxen

I år er det 20 år siden, at foreningen Realdania begyndte sit filantropiske arbejde. Målet og opgaven har i alle årene været at skabe livskvalitet gennem det byggede miljø – i hele Danmark. Ca. 1.400 byer og over 4 mio. bygninger udgør rammerne for vores hverdag. Det er her, vi bor, går i skole og på arbejde – og i det hele taget lever vores liv. Og det er her, Realdania ønsker at gøre en forskel.

I anledning af den runde fødselsdag sætter Realdanias årsmagasin bl.a. fokus på nogle af de indsatser, der har fyldt gennem årene, og som har sat mærkbare aftryk rundtomkring i Danmark. Det gælder f.eks. foreningens arbejde for at bevare bygningsarven og bygningskulturen.

Det gælder også nogle af de hundredvis af små lokale projekter, der er drevet af frivillige ildsjæle, og som typisk skaber nye rammer for fællesskab. Ildsjælene har altid været vigtige i Realdanias arbejde. Deres idekraft og engagement bidrager til at udvikle lokale områder, og de kan ofte spotte potentialer, som ingen andre får øje på. Du kan her i magasinet møde nogle af dem.

Vi ser også nærmere på de klimaudfordringer, som de senere år er blevet mere akutte og derfor også er rykket højt op på dagsordenen i Realdanias arbejde. Der er store samfundsøkonomiske værdier på spil, når temperaturene stiger og øgede vandmængder truer vores byer og bygninger.

Kommunerne spiller en central rolle i indsatsen. Københavns overborgmester, Frank Jensen, og Helsingørs borgmester, Benedikte Kiær, fortæller, hvordan de to kommuner griber det an.

Vi kigger desuden på filantropiens udvikling gennem de seneste 20 år, hvor fondsverdenen har undergået en markant udvikling. Det drøfter Tuborgfondets bestyrelsesformand og Realdanias adm. direktør i en samtale om bl.a. styrken i den filantropiske sektors mangfoldighed.

Realdania har omkring 165.000 medlemmer. Dem kan du møde nogle af i magasinet. De fortæller om, hvorfor de meldte sig ind i foreningen, hvad de brænder for, og hvordan de bruger vores medlems-tilbud. To medlemmer af vores repræsentantskab giver et indblik i, hvad de bidrager med i arbejdet i Realdanias øverste ledelsesorgan. Magasinet tager dig også med til et af de mange arrangementer, vi holder rundtomkring i hele landet hvert år.

Medlemmerne er det demokratiske fundament under Realdanias filantropiske arbejde, og når vi til oktober fylder 20 år, markerer vi i høj grad også foreningen og medlemsdemokratiet.

God fornøjelse med læsningen af årsmagasinet.

Michael Brockenhuus-Schack
Bestyrelsesformand i Realdania

Indhold

20 år med Realdania

s.13

Tag med på en rejse gennem nogle af de mange projekter og initiativer, Realdania har været en del af i sine 20 år som filantropisk forening.

Dejligt at gøre en forskel

s.18

Realdania er en forening med omkring 165.000 medlemmer. Mød nogle af dem, og kom med til medlemsarrangement om bæredygtighed.

Et forskningsboost til byggeriet

s.54

En af de helt store CO₂-udledere herhjemme er byggeriet. Derfor er Innovationsfonden og Realdania gået sammen om en indsats, der skal styrke forskning og innovation i byggeriet.

Danskerne i det byggede miljø

s.58

Hvad betyder vores bolig, vores naboer og vores nærområde for vores livskvalitet? Det er noget af det, du kan finde svar på i en undersøgelse blandt flere end 7.000 danskere.

Om Realdania

s.68

Læs mere om foreningen Realdania, om vores filantropiske mål og vores investeringer.

s.42

Kommunerne mærker de alvorlige konsekvenser af klimaforandringer i form af stigende vandstand og ekstreme regnskyl. Derfor er det vigtigt, at de arbejder sammen og deler viden både nationalt og internationalt.

s.28

Historien skal leve, og bygninger skal bruges. Ellers mister de deres betydning. Interview med Realdanias filantropidirektør, Nina Kovsted Helk, om bygningskulturen.

s.6

Det filantropiske landskab skal fortsat stritte i alle retninger. Men samarbejde er vigtigt. Mød Tuborgfondets formand, Anne-Marie Skov, og Realdanias adm. dir., Jesper Nygård, i en samtale om den filantropiske udvikling gennem to årtier.

s.60

De er ildsjæle, der brænder for deres projekt. Og de har alle fået en hjælpende hånd af Realdania. Mød dem i 'Mig & mit Underværk'.

Forside

Aarhus Inderhavn er forvandlet fra industri- og færgehavn til et levende område med nye pladser og samlingsstedet Dokk1. Bygningen huser bl.a. bibliotek, borgerservice og et væld af større og mindre arrangementer.

Foto: Claus Bjørn Larsen

Vi skal ikke gå i takt

Det filantropiske landskab skal fortsat stritte i alle retninger. Men samarbejde er fremtiden, både internt i 'branchen' og med resten af samfundets aktører. Sådan lyder det fra Tuborgfondets bestyrelsesformand, Anne-Marie Skov, og Realdanias adm. direktør, Jesper Nygård, i en samtale om filantropiens udvikling i de seneste 20 år.

Af **Pia Møller Munksgaard** Foto **Claus Bjørn Larsen**

Den ene er fra en mellemstor fond. Den anden er fra en filantropisk forening med omkring 165.000 medlemmer. Den ene uddelte sidste år knap 60 mio. kr. til indsatser for bl.a. unge mennesker og fællesskaber. Den anden uddelte over 1,2 mia. kr. til indsatser inden for det byggede miljø – med det mål at bidrage til øget livskvalitet.

Anne-Marie Skov og Jesper Nygård lærte for alvor hinanden at kende, da de for nogle år siden var en del af den arbejdsgruppe, der var drivende i indsatsen for et etablere Fondenes Videnscenter. Det er en forening for de fonde og filantropiske foreninger, der deler penge ud til indsatser i samfundet. I samme periode har Tuborgfondet og Realdania også arbejdet

sammen om at bidrage til etableringen af Roskilde Festival Højskole.

Ifølge de to har det, man kunne kalde 'den filantropiske branche', flyttet sig meget hurtigt i de senere år. Og det gælder ikke bare de kraftigt stigende uddelinger, der i 2018 samlet set var på 17 mia. kr.

Når de bliver bedt om at nævne den største forandring i det filantropiske arbejde i de seneste 20 år, svarer de nærmest i kor: 'samarbejde'. Både når det gælder filantropiske fonde og foreningers lyst til at løse opgaver sammen med hinanden og i forhold til, hvor meget de i dag samarbejder med samfundets øvrige aktører.

Anne-Marie Skov peger på, at Tuborgfondet og kollegerne i branchen er blevet mere klare på, →

Fondene er kommet fra et sted, hvor de ikke var særlig interesserede i at fortælle om, hvad de lavede, til i dag at være langt mere strategisk arbejdende, transparente og kommunikerende.

Anne-Marie Skov

Bestyrelsesformand, Tuborgfondet

hvad de står for, og hvad de bidrager med samfundsmæssigt.

"Mange fonde har i dag formuleret og kommunikeret deres strategi ret tydeligt. Det betyder, at vi nu har en værdi- og brandingmæssig styrke, som gør det mindre vigtigt at få æren for en indsats. Det er det, vi udretter sammen, der er afgørende," siger hun.

Jesper Nygård er enig:

"Stort set alle Realdanias indsatser foregår i dag i samarbejde med andre – og en betydelig del foregår sammen med rigtig mange forskellige parter. I forhold til samarbejde internt i fondsverdenen, så tror jeg, at vi alle er blevet klar over, at vores legitimitet hænger sammen med den effekt, vi er med til at skabe. Og når vi tager udgangspunkt i en udfordring og et problem, som mange gør i dag, så bliver det måske lettere at samarbejde."

Musen og elefanten

Ud over samarbejdet er der også sket et andet skifte gennem årene, siger de to. Fra at være relativt lukkede er der i dag meget mere transparens og åbenhed om det arbejde, der foregår.

"Jeg har arbejdet i kommercielle virksomheder i mere end 30 år, hvor den største aktionær var den erhvervsdrivende fond, der også arbejder filantropisk. På den måde har jeg oplevet fondene fra sidelinjen. Da jeg skiftede til Tuborgfondet, var det dybt interessant at komme ind midt i den rivende udvikling, der var i gang i en række fonde og filantropiske foreninger. Fondene er kommet fra et sted, hvor de ikke var særlig interesserede i at fortælle om, hvad de lavede, til i dag at være langt mere strategisk arbejdende, transparente og kommunikerende. Da jeg kom med i 2015, var bevægelsen

allerede i fuld gang, og bare de seneste fem år er der sket vildt meget," siger Anne-Marie Skov.

Åbenheden har også medført en langt større interesse fra omverdenens side, og det er helt naturligt og godt, mener hun med henvisning til de store bidrag, som fondene sender ud i samfundet. Jesper Nygård supplerer:

"Vi skal ikke være bange for at tale åbent om, at de mange penge også giver en magt i samfundet, som skal forvaltes med ordentlighed og transparens. I forhold til vores lands størrelse er fondenes andel af de midler, der gives ud i samfundet, relativt stor," siger han og nuancerer dog samtidig:

"Men vi skal også passe på, at vi ikke overgør vores betydning. I forhold til den samlede økonomi i det byggede miljø er Realdanias bidrag – selv om vi er store – kun en dråbe i havet. Det må ikke blive som musen, der siger til elefanten 'Sikke vi gungrer', når de går over træbroen. Staten og kommunerne er stadig fuldstændig afgørende i vores samfund. Uanset hvor mange fondspenge der kommer."

Det lange og det korte lys

Tuborgfondet blev stiftet i 1931, mens Realdania som filantropisk forening til efteråret kan fejre sin 20-års fødselsdag. I snakken om udviklingen i det filantropiske landskab peger både Anne-Marie Skov og Jesper Nygård på, at indsatserne i dag i langt højere grad er båret af strategi og har fokus på effekt.

"Vi er næsten alle blevet skarpere på vores fokus og på koblingen fra fortiden og det, vi kommer fra, og til nutiden og der, hvor vi skal hen," siger Anne-Marie Skov.

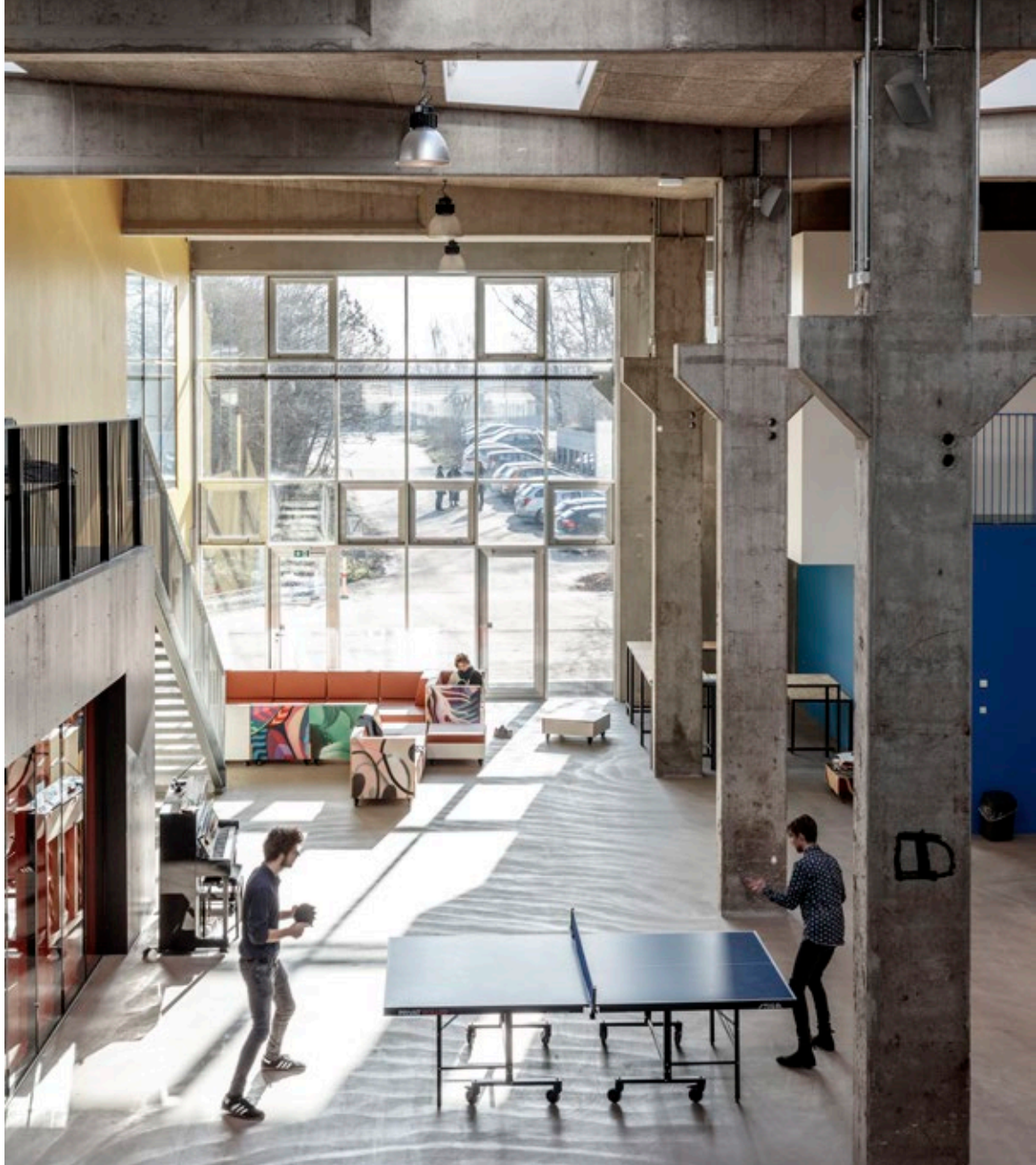
Jesper Nygård tilføjer, at fondsverdenen er blevet opgaven mere voksen:

Tuborgfondet

Tuborgfondet støtter især projekter, der er drevet af unge eller for unge i alderen 15-30 år. Eller projekter, hvor civilsamfundet, erhvervslivet og det offentlige går sammen om at udvikle fremtidens fællesskaber. Tuborgfondet er en del af den erhvervsdrivende fond Carlsbergfondet og modtager hvert år mere end 1.500 ansøgninger og uddeler omkring 60 mio. kr. årligt. Pengene til uddelingerne genereres fra overskuddet i Carlsberg A/S.

→ Tuborgfondet og Realdania har begge bidraget til etableringen af Roskilde Festival Højskole. Den har til huse i tidligere fabriksbygninger i Roskilde.

Foto: Rasmus Hjortshøj

“Vi har flyttet os fra at bidrage lidt mere tilfældigt og ud fra mavefornemmelse til at være styret af vores strategi, analyser, forandringsteori og den forventede effekt. Stort set alle har i dag både det korte og det lange lys på,” siger han.

Der er stor forskel på de forskellige filantropers roller og måder at samarbejde med omverdenen på. Nogle er rent ansøgningsdrevne. Andre ser sig selv mere som en partner, en initiativtager til store forandringsprocesser eller en alliancebygger. For både Tuborgfondet og Realdania er ansøgningerne stadig vigtige, selv om det strategiske fokus på samarbejde og forandringsprocesser er stærkere end nogensinde før.

“Det er en styrke, at vi er gået fra at være primært ansøgningsdrevne og lidt mæcen-agtige til at være meget klarere på, hvorfor og hvordan vi uddeler pengene, og hvilken forandring vi ønsker at bidrage til. For en fond som os er det dog vigtigt at få adgang til den indsigt og iderigdom, som findes hos ansøgerne – og som vi så i partnerskab over

tid kan udvikle til noget større,” siger Tuborgfondets bestyrelsesformand og understreger samtidig:

“Når man arbejder med civilsamfundets organisationer, kan mange sociale og kulturelle indsatser stå og falde med en pose penge her og nu. Så vi skal både kunne sprinte og løbe maraton.” Anne-Marie Skov nævner som eksempel det strategiske partnerskab med Ungdomsbureauet →

Kort om Anne-Marie Skov

- **Tuborgfondet:** bestyrelsesformand siden april 2019. Direktør 2015-2019
- **Carlsberg A/S:** Senior Vice President og Vice President
- **Novozymes A/S:** Vice President 2000-2004
- **Novo Nordisk A/S:** Director 1986-2000
- Medlem af bestyrelsen i Fondenens Videnscenter og en række andre bestyrelser, bl.a. Fonden for Socialt Ansvar

Kort om Jesper Nygård

- **Realdania:** Adm. direktør i Realdania siden 2013. Bestyrelsesformand 2009-2013
- **KAB:** Adm. direktør 1996-2013
- **EKJ A/S:** IT-ansvarlig 1984-1996
- Næstformand i Fondenens Videnscenter og medlem af en række andre bestyrelser, bl.a. bestyrelsen i det globale bynetværk C40

– en organisation af mange unge, engagerede frivillige, som hvert år afholder Ungdommens Folkemøde. Og partnerskabet med Natteravnene, hvor fonden både har støttet på den korte bane til f.eks. en jubilæumsfest for at hylde de frivillige Ravne, og på den lange bane med et millionbeløb til en femårig indsats for at udvikle organisationen til fremtiden.

Også for Realdania er ansøgningerne et vigtigt pejlemærke for, hvad der foregår i samfundet. Og hvor der efterspørges en filantropisk indsats. Det kan f.eks. være i forhold til oversete bygninger rundt om i landet, der med lidt hjælp kan blive til rammer for nye lokale fællesskaber. Eller da foreningen gik ind og hjalp de kommuner, der som konsekvens af en beslutning i Folketinget meget hurtigt skulle udarbejde udviklingsplaner for en række udsatte boligområder.

”Vi skal også kunne lave noget, der lidt populært sagt får en virkning fra i morgen. Og selv om der er et klart stærkere strategisk fokus i dag, er hverken katalytisk filantropi eller en lang tidshorisont jo noget nyt. Allerede for 15 år siden begyndte TrygFonden arbejdet for at forhindre drukneulykker, som vi ser effekten af i dag,” siger Jesper Nygård.

Effektmåling er en udfordring

Hvordan kan vi være sikre på, at det virker? Og hvordan afbalancerer man ønsket om at kunne se en effekt af indsatsen med den risikovillighed, som ligger i det filantropiske bidrag? Det er centrale spørgsmål, som mange bokser med, siger de to.

”I større projekter med en lang tidshorisont vil vi gerne kende udgangspunktet – en slags baseline.

Det betyder nemlig, at vi undervejs kan følge udviklingen og kan nå at korrigere, hvis det ikke går som ventet. Men det er en svær opgave, fordi en række af indsatserne rammer ind i meget komplekse problemstillinger, hvor vi ikke engang bredt i samfundet er helt enige om, hvad de rigtige måleparametre er,” siger Jesper Nygård.

Anne-Marie Skov peger på, at det kan være svært at have et stort evalueringsapparat, når man er en mindre eller mellemstor fond som Tuborgfondet.

”Men vi tager altid en grundig dialog med modtagerne af vores større bevillinger og spørger dem: 'Hvordan ser jeres succes helt konkret ud – hvor vil I gerne hen?' Det er jo ofte unge mennesker, og jeg ser det også som en læringsproces, at når de modtager penge, skal de selvfølgelig drømme, men de skal også kunne sætte sig nogle realistiske mål.”

”Og så har vi faktisk nogle gange haft stor nytte af samarbejdet med andre større fonde, som har både midler og erfaring med effektmåling. Det gælder f.eks. et samarbejde med A.P. Møller Fonden om socialøkonomiske virksomheder i Saxogade i København og med Villum og Velux Fondene i Plastic Change. Vi kan være den lille fond, der går hurtigt og først ind med en mindre bevilling, mens de bidrager med et større beløb og også er dem, der evaluerer mere dybt,” siger Anne-Marie Skov.

Samarbejde kræver øvelse

Når man beder Anne-Marie Skov og Jesper Nygård om at spå om fremtiden og de vigtigste tendenser i de næste 20 år i det filantropiske arbejde, svarer de

↓ Tuborgfondet har et partnerskab med Natteravnene. En gruppe frivillige, der gennem tilstedeværelse i det offentlige rum og i nattelivet er med til at skabe tryghed for især børn og unge.

Foto: Thomas Borberg/
Politiken/Ritzau Scanpix

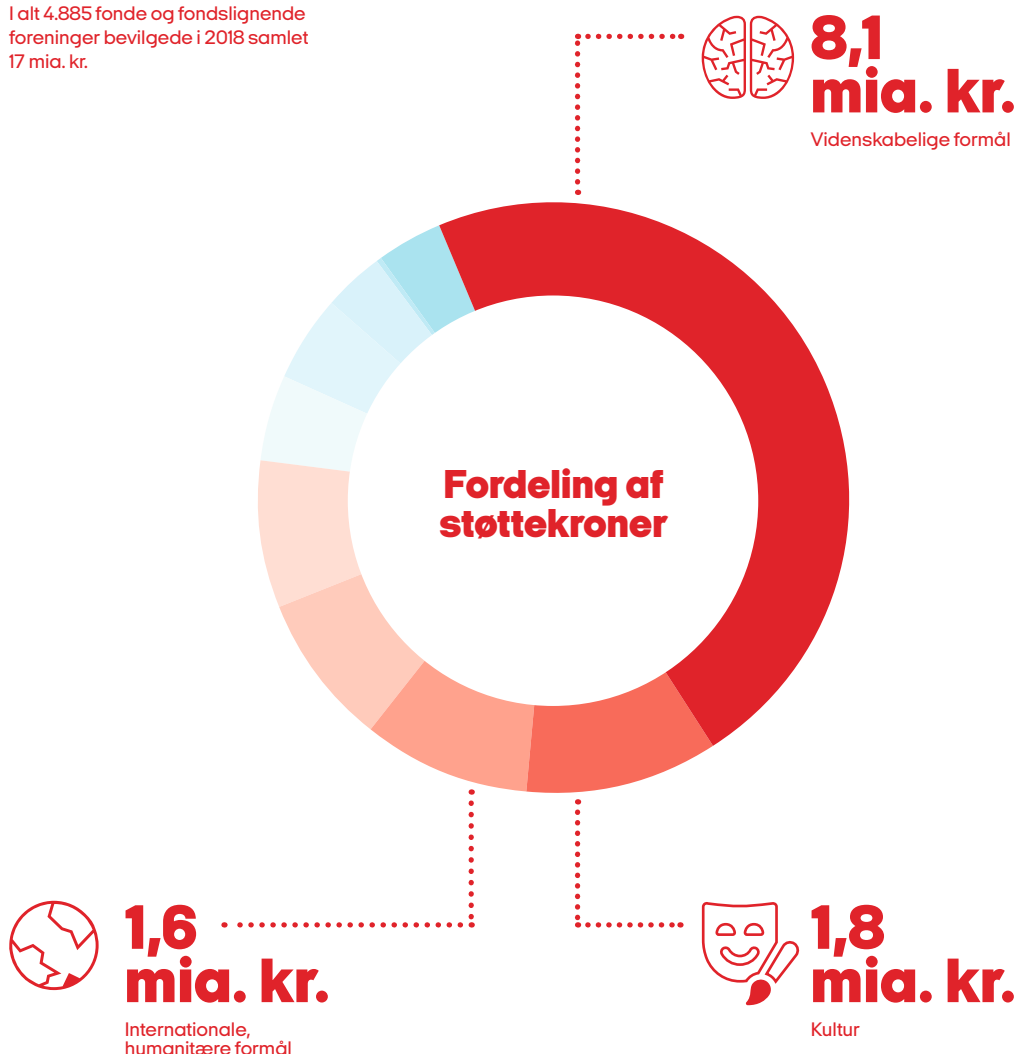

Om 20 år håber jeg, at vi kan sige, at verden blev bedre, fordi vi nu og i de kommende år evnede at samarbejde.

Jesper Nygård
Adm. direktør, Realdania

Det filantropiske landskab

I alt 4.885 fonde og fondslignende foreninger bevilgede i 2018 samlet 17 mia. kr.

- Videnskabelige formål: 8,1 mia. kr.
- Kultur: 1,8 mia. kr.
- Internationale, humanitære formål: 1,6 mia. kr.
- Uddannelse og folkeoplysning: 1,4 mia. kr.
- Sociale formål: 1,4 mia. kr.
- Sundhed og motion: 0,8 mia. kr.
- Erhvervs- og regionale formål: 0,8 mia. kr.
- Natur og miljø: 0,6 mia. kr.
- Religiøse formål: 0,03 mia. kr.
- Andre formål: 0,6 mia. kr.

Tallene er afrundet.

Kilde: Danmarks Statistik og Fondenes Videnscenter.

– med fare for at lyde gentagende – igen: "samarbejde, samarbejde og mere samarbejde."

"Jeg er slet ikke i tvivl om, at samarbejde med andre aktører i samfundet bliver noget, som vi alle – både små og store fonde og foreninger – kommer til at have endnu mere fokus på i de kommende årtier. Og jeg vil sige, at der stadig er plads til forbedring mange steder. Især det tværsektorielle er noget, vi skal øve os på. Det er både min egen erfaring og det, jeg hører, når jeg taler med kolleger i branchen," siger Anne-Marie Skov.

Tuborgfondet har sammen med Frivilligrådet og Bikubenfonden taget initiativ til at danne Akademiet for Social Innovation, hvis mål er at få en lang række aktører på tværs af samfundet til at arbejde sammen om at udvikle innovative løsninger på sociale udfordringer.

Jesper Nygård nævner den store klimaudfordring som et eksempel på noget, der kun kan løses, hvis stat, kommuner, virksomheder, forskere, enkeltpersoner og civilsamfund arbejder sammen.

Der er store samfundsøkonomiske værdier på spil, når byer og bygninger er truet af f.eks. mere vand fra oven og fra havene. Og derfor er samarbejde om klimaudfordringerne også noget af det, der står øverst på Realdanias agenda i disse år. Partnerne er bl.a. det globale bynetværk C40, staten og landets kommuner.

"En lang række af vores samfundsmæssige og personlige valg skal se anderledes ud, hvis der skal være en bæredygtig fremtid for vores børn og børnebørn. Om 20 år håber jeg, at vi kan sige, at verden blev bedre, fordi vi nu og i de kommende år evnede at samarbejde. Er den ikke blevet bedre, så var det, fordi vi ikke kunne finde ud af det," siger han og peger bl.a. på den indsats for at oversætte FN's verdensmål til en dansk kontekst, som Realdania og en stribe fonde og andre aktører har bidraget til.

Verdensmålene er også for Tuborgfondet en fantastisk fælles ramme for at gøre noget konkret ved de store udfordringer i samfundet. Men Anne-Marie Skov hejser samtidig et lille advarselsflag: →

53.279 79.655

De små og mindre fonde og filantropiske foreninger foretager de fleste af bevillingerne. Ud af de i alt 79.655 bevillinger, der blev foretaget i 2018, blev hele 53.279 – eller 67 % – bevilget af de små og mindre fonde, der hver uddelte mellem 1 og 10 mio. kr.

Filantropien må aldrig gå ind og fylde huller ud, når det offentlige trækker sig tilbage fra et område. Selv om hun erkender, at lige præcis dette er en vanskelig og konstant afvejning i det daglige arbejde.

"F.eks. er det sociale område lige nu i opbrud, og den gamle måde at få midler på via satspuljen er under forandring. Og der er NGO'er derude, der gør et fantastisk arbejde, og som for at sige det ligeud virkelig er på røven. Men det betyder ikke, at vi skal gå ind og overtage opgaven fra det offentlige – selv om man godt kunne have lyst til det."

Filantropien skal stadig stritte

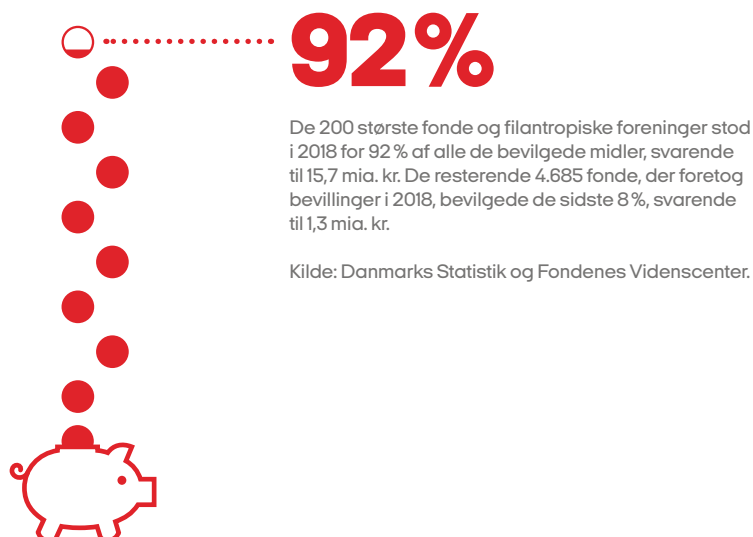
Fremtiden byder ifølge de to filantroper på en balancegang mellem langsigtet strategisk fokus og her-og-nu-handling. Mellem samarbejde internt i branchen og med en række af samfundets kerneaktører. Mellem fælles problemløsning og autonomi.

"Fokus på strategi, effekt og samarbejde må ikke betyde, at der internt mellem de filantropiske aktører eller generelt i samfundet bliver en forventning om, at fonde og foreninger synkroniserer deres bidrag og går i takt. Charmen ved et varieret filantropisk landskab med tusindvis af forskelligartede aktører er jo netop, at det stritter i alle retninger," siger Jesper Nygård og tilføjer:

"Hvis vi ensretter vores indsats, ville den miste diversitet og spredning – og den brede samfundsmæssige værdi. Man skal også være opmærksom på, at vores bidrag ikke alene må blive en spejling af de valgte politikeres prioriteringer og indsats. Det duer nemlig ikke. Fondenes bidrag er private og et supplement. De kommer ud af en stifters vilje, og hos foreninger som Realdania af vores historie og oprindelige grundlag."

Anne-Marie Skov er enig:

"Der er en kæmpe styrke i mangfoldigheden – at tale om, at fondene skal gå i samme retning, vil være lige så absurd som at tale om, at virksomheder skal gå i takt." •

Anker Brink Lund

Professor ved Copenhagen Business School, CBS. Anker Brink Lund er tillige forskningskoordinator ved CBS Center for Civilsamfundsstudier, der bl.a. har modtaget fondsstøtte fra Realdania, TrygFonden og Tuborgfondet.

Der er brug for nogen, der kan tage en risiko

"Fondene og de almennyttige foreninger kan noget, som private virksomheder eller det offentlige meget sjældent kan. Nemlig at sætte ting i værk, som man ikke på forhånd kender udfaldet af. Altså være mere risikovillige. Det er de blevet over de seneste 20 år, og det er en del af deres berettigelse," siger professor Anker Brink Lund fra Copenhagen Business School, CBS, der gennem de seneste to årtier har beskæftiget sig indgående med Danmarks mange fonde og almennyttige foreninger.

"De skal selvfølgelig ikke have hovedet under armen, for det er jo så at sige er penge til gavn for almenvellet, de bestyrer. Men fondsverdenen kan gøre almen nytte ved at teste, om noget virker. F.eks. helt nye tiltag inden for klimaudfordringerne," forklarer Anker Brink Lund.

Når han ser tilbage over sektorens udvikling siden årtusindskiftet, ser han særligt tre ting: Uddelingerne er samlet set blevet meget større, sektoren er blevet mere åben, og så er det blevet mere almindeligt at samarbejde.

"Man magter mere, hvis man løfter i flok. Gerne på den måde, at de store fonde inviterer de små og mellemstore ind, som så også kan bidrage."

Mange af landets mindre fonde er nemlig udfordret, siger Anker Brink Lund. Det skyldes især, at de skal overholde Anbringelsesbekendtgørelsen, der siger, at de skal have deres penge i sikre papirer.

"Det vil primært sige obligationer. Dem er der ingen rente på for tiden, og uden indtægter kan de ikke dele ud," siger Anker Brink Lund og tilføjer:

"De små og mellemstore fonde er vigtige for at holde gang i det sociale i de mindre byer og landområder. De 10 største fonde giver stort set kun til forskning og kultur, og det er nok ikke kun det, hr. og fru Danmark synes er centralt."

Fondene og de almennyttige foreninger er blevet mere åbne, konstaterer professoren. Fremadrettet må de dog gerne blive endnu bedre til at kommunikere. Og så skal sektoren bevare muligheden for, at helt almindelige mennesker og foreninger kan sende en ansøgning, side om side med at fondsverdenen selv iværksætter større initiativer, mener Anker Brink Lund.

"Der skal være plads til den vilde ide, uden at pengene kastes i grams. Ved at tage imod ansøgninger sikrer man sig også, at fondsverdenen fortsat har en folkelig forankring, så man ikke blot bliver opslugt af sine egne strategier. Det er også en vigtig del af legitimiteten." •

20 år med filantropi

1797

Realkreditten opstår som låneform som følge af Københavns brand to år tidligere, hvor en halv by forsvandt. En gruppe velhavere stifter Kreditkassen for Husejerne i København.

1851

De første egentlige realkreditinstitutter ser dagens lys.

1970

Kreditforeningen Danmark bliver dannet ved sammenlægningen af fire eksisterende kreditforeninger. I 1993 delte Kreditforeningen Danmark sig i et holdingselskab, et aktieselskab og Foreningen RealDanmark.

2000

Den filantropiske forening Realdania ser dagens lys, da RealDanmark sælger alle realkredit- og bankaktiviteter til Danske Bank. Målet er at skabe livskvalitet for alle gennem det byggede miljø. Der er i foreningen en basiskapital på 10,5 mia. kr.

Tag med på en rejse gennem Realdanias første 20 år fortalt gennem en række udvalgte projekter. Foreningen har siden 2000 bidraget til omkring 3.900 indsatser i det byggede miljø. En længere tidslinje kan ses på realdania.dk/historie

2001

Et af de første projekter er Musikens Hus på havnefronten i Aalborg, hvor Realдания går med for at sikre den arkitektoniske værdi. I 2006 bliver projektet sat på standby, da det ikke kan opføres inden for den økonomiske ramme. Udfordringerne løses, bl.a. ved at Realдания indgår et strategisk samarbejde om at bidrage med både økonomi, viden og projektstyring. I 2010 går byggeriet i gang, og Musikens Hus åbnes officielt ved et stort arrangement i marts 2014.

Arkitekt Bertel Udsens hus i Lyngby købes. Huset er det første af en række historiske huse, der købes og istandsættes. Samlet repræsenterer de dansk bygningskultur gennem 500 år.

2002

Bolius Boligernes Videncenter – i dag Videncentret Bolius – stiftes som et datterselskab. Formålet er at hjælpe, informere og rådgive boligjerne. I 2019 udvides målgruppen til at omfatte alle beboertyper.

Kappel Stubmølle på Lolland får støtte til restaurering og bevaring af håndværkstraditioner i møllebyggerfaget. Realдания har i sine 20 år støttet over 40 mølleprojekter.

2003

Fuglsang Kunstmuseum kan begynde sin rejse mod realisering, efter at Realдания og andre giver tilsagn om støtte. I første omgang med en ny bygning integreret i Fuglsangs gamle herregårdsanlæg. Derefter udvikling og renovering af forpagterboligen, der anvendes til kulturaktiviteter for børn og unge. Det samlede projekt afsluttes i 2016.

2002: I partnerskab med Kolding Kommune og Brødremenigheden udarbejdes en strategisk helhedsplan for Christiansfeld, og de historiske bygninger i bykernen restaureres over en 10-årig periode. Byen bliver i 2015 udpeget til verdensarv af UNESCO.

Foto: Steffen Stamp

2003: Realдания finansierer seks forskningscentre, der skal bidrage til at udbygge og nuancere den forskningsbaserede viden inden for det byggede miljø. Blandt dem er Center for Byrumsforskning og Center for Indeklima og Sundhed i Boliger.

2004

Arbejdet med Superkilen på Nørrebro i København begynder. Projektet er en del af et større byudviklingsprojekt af Mimersgadekvarteret. Superkilen er indrettet med byinventar fra omkring 60 forskellige lande. Der er bl.a. en japansk legebæksprutte, bænke fra Brasilien, cykelstativer fra Finland og meget mere. Kilen står færdig i 2012.

Nørre Vosborg, Vestjyllands fornemste herregård, købes.

Herregården er i dårlig stand, men Realдания vurderer, at der er tale om uerstættelig bygningsarv, ikke mindst i en regional kontekst. Målet er at anvende herregården som kulturel dynamo for hele området. Nørre Vosborg renoveres og tilføjes en hotelføj, således at stedet kan drives som både hotel- og konferencecenter.

2005

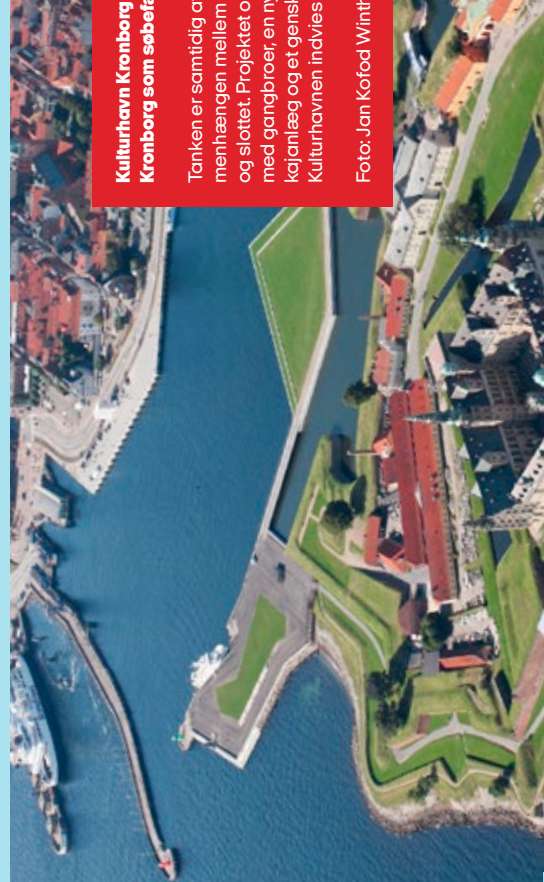

2005: Ved udgangen af 2005 har Realдания siden starten støttet filantropiske projekter med 3,1 mia. kr.

Kulturhavn Kronborg skal fremhæve Kronborg som søbefæstning

Tanken er samtidig at genskabe sammenhængen mellem Helsingør by, havnen og slottet. Projektet omfatter en ny ravelin med gangbroer, en ny værftsplads, nye kaj anlæg og et genskabt voldanlæg. Kulturhavnen indvies i 2013.

Foto: Jan Kofod Winther

2006

Københavns Befæstning revitaliseres. Sammen med staten går Realдания i gang med projektet, der skal synliggøre og formidle Københavns Befæstning som en samlet attraktion. Flere af fæstningens bygningsværker og naturarealer bliver gjort tilgængelige for offentligheden. Københavns Befæstning er et af danmarkshistoriens største samlede anlægsarbejder og en af Europas største og bedst bevarede hovedstadsbefæstninger.

2007

Aarhus Inderhavn forvandles i samarbejde med Aarhus Kommune fra industri- og færgehavn til et nyt, levende område og kobles med byens gamle middelalderkerne. Havnens nye bygning og samlingssted Dokki kommer til at huse bl.a. bibliotek, borgerservice og arrangementer. Byggeriet afsluttes i 2017.

2008

Indsatsen 'Fremtidens Herregård' skal bidrage til at genopfinde de historiske herregårde, så de igen bliver til sociale, økonomiske og kulturelle dynamer i nogle af Danmarks yderområder. To år tidligere lanceredes indsatsen 'Historiske Haver', der skulle sikre de kulturhistoriske og arkitektoniske værdier, de danske herregårdshaver rummer.

2009

Byudviklingsprojektet Køge Kyst igangsættes. Målet er at vise, hvordan man kan transformere et tidligere, delvist miljøbelastet havne- og byområde til en moderne, bæredygtig bydel med gode rammer for liv og trivsel. Projektet drives i partnerskab med Køge Kommune. Året efter indledes et samarbejde med Fredericia Kommune om at udvikle Kanalbyen, der skal åbne Fredericia ned mod Lillebælt og samtidig sikre byen. Og i 2011 går Realдания i samarbejde med Ringkøbing-Skjern Kommune om naturbydelen Ringkøbing K, der skal rumme op til 1.000 boliger.

2010

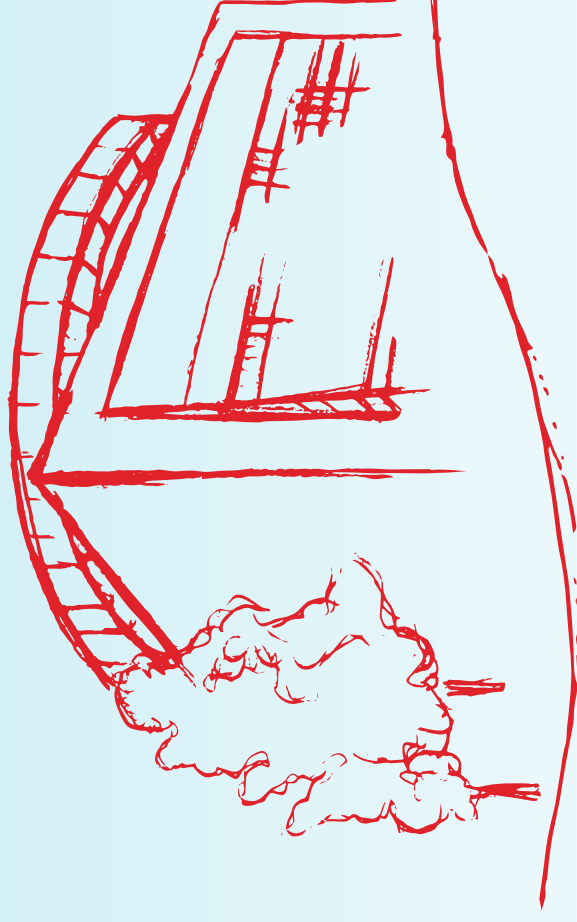
En udskældt vej vinder, en ny tæt bymidte skal skabes, og bylivet i Odense revitaliseres. Det er målet med det ambitiøse byudviklingsprojekt Gade til By i Odense. Den tidligere firesporede vej Thomas B. Thriges Gade omdannes til en ny bæredygtig bydel med boliger, erhverv og kulturinstitutioner. Realдания bidrager i partnerskab med Odense Kommune. Projektet ventes færdig i 2021.

Hovedstaden skal have en multirena, og Københavns Kommune og Realдания går sammen om projektet. Tilskuerne skal opleve alt fra verdens største musiknavne til topatleter i en arena med god publikumsfort og smuk arkitektur med udgangspunkt i stærk nordisk designtradition. Arenaen indvies i 2017.

2010: Ved udgangen af 2010 har Realдания siden starten støttet filantropiske projekter med 11,6 mia. kr.

Med Your Rainbow Panorama på toppen af Kunstmuseet Aros får Aarhus et nyt vartegn. Det er skabt af den dansk-islandske kunstner Olafur Eliasson, der i 2007 vinder en international konkurrence om at omforme bygningens tag. Det spektakulære kunstværk indvies i 2011.

2011

Med indsatsen 'Byggeriets Ildsjele' giver Realdania midler til at realisere en række ildsjeleprojekter. Kampagnen bliver fra 2014 videreført under navnet 'Underværker'. Gennem årene har flere end 200 ildsjele fået støtte.

Hvordan skal fællesskabet udtrykke sig i de almene boligområder? Det søger Realdania svar på gennem 'Det Gode Boligliv', hvor der gives støtte til at realisere projekter fra dem, der kender områderne bedst, nemlig beboerne. Projekter, der samtidig fungerer som inspiration og gode eksempler på, hvordan fælles faciliteter kan se ud og bruges. Projektet løber frem til 2016.

2012

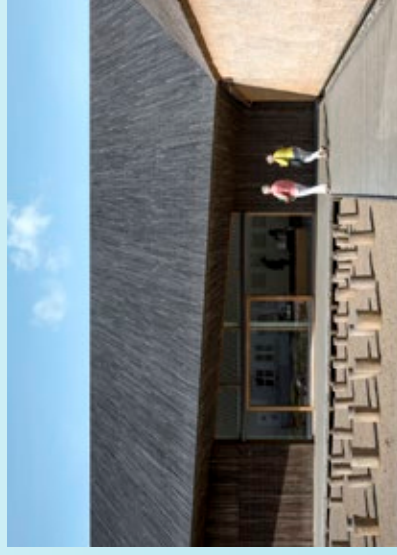
Isfjorden ved Ilulissat er et helt særligt sted og derfor også optaget på UNESCO's verdensarvsliste. For at styrke turismeudviklingen og formidle det spektakulære områdes historie, udvikling og klimafordringernes betydning opføres et formidlingscenter på kanten af fjorden. Det er et samarbejde mellem Realdania, Grønlands Selvstyre, Avannaata Kommunia og en række fonde. Centret skal stå klart i 2021.

2012: Det første nybyggede provins-teater i 100 år skal ligge i Hjørring by-midte. Vendsyssel Teater skal være et fyrtårn for kulturlivet i området og samtidig bidrage til udviklingen af byen. Det skal også fungere som samlingssted og vækstsag for de lokale unge og ikke-organiserede, der interesserer sig for musik, teater og kultur. Teatret indvies i 2017.

2012: Børn bevæger sig for lidt, også når de er i skole. Mange når ikke op på Sundhedsstyrelsens anbefaling om 60 minutters motion hver dag. Med de to indsatser 'Drøn på skolegården' og 'Skole+' sætter Realdania og andre parter i en årrække fokus på at nytænke og udfordre det traditionelle billede af skolen og skolegården, så den indbyder til mere leg og bevægelse.

Foto: Leif Tuxen

Vadehavscentret i Ribe gennemgår en omfattende om- og tilbygning og får en enestående ny skulpturel fremtoning i pagt med områdets særlige natur. Dertil kommer en udstilling i særklasse. Realdania, Esbjerg Kommune og en række andre partnere står bag centret, der indvies i 2017. Tre år inden, i 2014, bliver Vadehavet klassificeret som verdensarv under UNESCO.

Foto: Adam Mørk

2013

Høje-Taastrup Kommune og Realdania indgår et partnerskab om at udvikle bydelen Nærheden i Hedehusene. Målet er at gentænke forstaden i en moderne og bæredygtig version, hvor det er nemt at danne fællesskaber.

Renover Prisen, der gives til Danmarks bedste renoveringsprojekt, stiftes sammen med Grundejernes Investeringsfond, GI. Prisen er ment som en anerkendelse af renoveringsprojekter, der er med til at vise vejen for, hvordan vi bedst får opdateret den eksisterende bygningsmasse. Prisen er siden blevet uddelt hvert år.

2014

Klimaudfordringerne er globale, men skal løses lokalt. Realdania begynder sin støtte til det globale bynetværk C40, der består af en række af verdens største byer plus byer, der er særligt innovative på klimaaområdet. Byerne arbejder sammen for at reducere CO₂-udledningen i tråd med Parisaftalens mål og øge byernes modstandsdydighed over for klimaforandringerne.

2015

Landsbyklynger er begyndt at opstå rundtom i landet, hvor de mindste byer samarbejder om tilbud og faciliteter – og for fortsat at sikre det gode liv på landet. Realdania og DGI går ind og understøtter bevægelsen. I alt 29 landsbyklynger er hjulpet i gang, og i 2019 fulgte en indsats, der skal bidrage til at etablere nye mødesteder i klyngerne.

2016

2015: Ved udgangen af 2015 har Realдания siden starten støttet filantropiske projekter med 16,3 mia. kr.

Tøndermarsken er et helt særligt sted i Danmark. For at skabe en udvikling i området med udgangspunkt i de lokale naturmæssige og kulturelle potentialer går Realдания sammen med A.P. Møller Fonden, Nordea-fonden og Tønder Kommune om at give området et massivt løft. Bl.a. renoveres historiske huse i Højer, der etableres ruter og stier, og Tønder by klimasikres. Indsatsen løber frem til 2021.

Sammen med kommuner og boligorganisationer søsætter Realдания partnerskabet 'By i balance' med det mål at løfte en række af landets udsatte boligområder gennem langsigtede strategiske udviklingsplaner. Også nogle af landets mest udsatte boligområder, der efter 2018 har pligt til at udarbejde udviklingsplaner, får støtte.

Realdanias filantropiske ejerskab af fast ejendom samles i Realдания By og Byg. Datterselskabet omfatter dels ejerskab af dansk bygningskultur, der købes, udvikles og efterfølgende lejes ud på kommercielle vilkår. Dels fungerer selskabet som bygherre, f.eks. af Bispebjerg Bakke i København og Mini-CO2 husene i Nyborg.

2017

Rum og fællesskaber for ældre

Udbud og efterspørgsel på bofællesskaber for seniorer matcher ikke, og samtidig viser undersøgelser, at ældre, der bor sammen, føler sig mindre ensomme. Af bl.a. disse grunde igangsættes indsatsen 'Rum og fællesskaber for ældre'. Sammen med en række almene boligelskaber og pensionskasser udvikles nye seniorbofællesskaber, der kan inspirere andre bygherrer. Det første indvies i Valby i 2019, mens en række færdiggøres i 2020.

Foto: Thomas Søndergaard

2018

Sammenlignet med nabolandene sker der omkring tre gange så mange indbrud i private hjem i Danmark. Samtidig gør tanken om indbrud i eget hjem hver fjerde dansker utryg, og det går ud over den enkeltes livskvalitet. Derfor lanceres kampagnen 'Bo trygt' i samarbejde med Trygfonden og Det Kriminalpræventive Råd. Målet er at få danskene til at sikre hjemmene bedre og gennem nabohipælpe at holde øje med hinandens huse, så antallet af indbrud kan blive færre.

BLOX indvies den 4. maj med en fest, der varer i flere dage. Formålet med projektet er at bringe nyt liv i et tomt område på Københavns havnefront. BLOX er en bygning med mange funktioner, bl.a. Dansk Arkitektur Center, en udendørs legeplads og aktiviteter på Bryghuspladsen. BLOXHUB, der er et internationalt orienteret innovationsmiljø for bæredygtig byudvikling, har også til huse i bygningen, ligesom der findes designshop, cafe og et underjordisk parkeringshus. BLOX er finansieret og ejet af Realдания.

2019

Hver tredje hjemløs er en ung mellem 18 og 29 år, og hjemløshed kan have livsvarige konsekvenser. I en ny indsats vil Realдания bidrage til at løse problemet med fokus på at øge udbuddet af boliger til unge hjemløse, der er til at betale. Det sker gennem eksempelprojekter i samarbejde med både almene boligorganisationer og pensionselskaber.

20 → 40

2019: Ved udgangen af 2019 har Realдания siden starten støttet omkring 3.900 filantropiske projekter med ca. 20 mia. kr. Da mange af projekterne er sket i samarbejde med andre, der også har støttet, er den samlede projektværdi ca. 40 mia. kr. Dertil skal lægges de tusindvis af timer, som frivillige ildsjæle har bidraget med.

Se flere projekter, billeder og videoer fra Realdanias første 20 år.
Realдания.dk/historie

**Det er dejligt
at være med til at
gøre en forskel**

Bente Tang og Steen Olsen er begge med i Realdanias øverste organ, repræsentantskabet. Et tillidshverv, hvor de kan bidrage til foreningens arbejde, f.eks. på klimaområdet. Og så følger der et godt netværk med.

Af **Steen Breiner** Foto **Claus Bjørn Larsen**

Da telefonen tilbage til 2011 ringede hos Bente Tang i Hanning uden for Skjern, havde hun ikke forventet, at det var med en opfordring til at stille op til Realdanias repræsentantskab. En opfordring, hun først måtte vende med ægtefællen.

"Vi har en gård og fire børn. Derudover sad jeg i byrådet. Så kalenderen var travl i forvejen. Derfor havde min mand og jeg lovet hinanden ikke at sige ja til noget nyt uden at spørge hinanden først," fortæller Bente Tang.

Det blev dog til et ja. Ikke mindst fordi hun syntes rigtig godt om tanken, og fordi hun har oplevet, hvor stor en forskel midler fra Realdania kan gøre. F.eks. i de små landsbysamfund i det vestjyske.

"Jo mere man er med i, jo større en forskel kan man jo gøre. Også ved at fortælle de andre i repræsentantskabet, hvordan livet er i et område som det, jeg bor i," siger Bente Tang.

Steen Olsen fra Skælskør valgte selv at stille op til repræsentantskabsvalget, da han for nogle år siden sagde farvel til en livslang karriere som privatkundechef og boligchef i en bank.

"Jeg kendte Realdania fra mit arbejde. Samtidig sad og sidder jeg stadig i byrådet, og da en af mine interesser er det byggede miljø, herunder boliger og landsbyernes udvikling, var det noget, jeg virkelig gerne ville være en del af," siger Steen Olsen, der også har en tjans som julemand i hjembyen og derfor ved, hvor glade folk bliver, når de får en gave.

"Den støtte, Realdania giver, kan virkelig betyde meget. Det er ofte forskellen på, om et projekt bliver til noget eller ej," siger han.

Stolt af klimaarbejdet

Ud over den konkrete støtte til projekter er de begge særligt stolte af, at Realdania beskæftiger sig med klimaforandringerne, både lokalt, nationalt og internationalt.

"Det er en luksus at kunne støtte op om en udvikling. Og kunne sætte midler bagved. At opleve, at borgmestre fra hele verden kommer til København som led i Realdanias C40-arbejde. Men også at vi helt konkret kan gøre noget i vores DK2020-indsats. For slet ikke at tale om udfordringerne med vand, som folk her på egnen mærker både ved det stigende havvand ved Vesterhavet og ved, at de store regnmængder gør det svært at dyrke markerne," siger Bente Tang.

Steen Olsen sidder i miljøudvalget i Slagelse Kommune, og også han peger på C40 og DK2020-indsatsen.

"Det er godt at opleve, at Realdania henter viden om klimaudfordringerne hjem fra hele verden og så omsætter den til projekter i 20 kommuner. Som derefter jo skal sprede sig som ringe i vandet til alle de andre kommuner. Altså at se, at tingene kommer ud i den virkelige verden. Det og så arbejdet med FN's verdensmål gør mig virkelig stolt og glad. Man bliver en halv meter højere," siger han.

Ambassadør og talerør

De to repræsentantskabsmedlemmer er sammen med repræsentantskabets øvrige 107 medlemmer foreningens øverste myndighed, der bl.a. vælger bestyrelsen.

Derudover ser de sig selv som ambassadører for Realdania og de initiativer, foreningen arbejder med. Men de oplever også, at de på repræsentantskabsmøderne kan bidrage med gode ideer og tanker fra deres lokalområde.

"Det er jo ikke os i repræsentantskabet, der beslutter, hvad der skal støttes eller arbejdes med, men jeg oplever, at ledelsen er interesseret og →

Bente Tang

Bente Tang er i hverdagen landmand med en gård i det vestjyske. Derfor er hun som repræsentantskabsmedlem særligt optaget af Realdanias indsats i landdistrikterne og udviklingen af Vestkysten. Men også klimadebatten er vigtig, siger hun.

Realdania Debat

Realdania Debat er et netværk for medlemmer med meninger, der i seks forskellige debatfora åbent og fremadrettet diskuterer arkitektur, byplanlægning, bæredygtighed, det åbne land, boligkvalitet, domicilbyggeri og meget mere. De enkelte debatfora mødes som udgangspunkt to gange årligt.

lytter. Selv er jeg optaget af boliger til udsatte. At hjælpe dem, vi ikke ser – eller bevidst overser – f.eks. unge hjemløse. Det er noget, jeg har taget op til et møde,” siger Steen Olsen.

Hos Bente Tang er det særligt landbruget og livet i landsbyerne, der fylder. Hun er aktiv i debatterne i Realdanias Landbrugsforum, og hun giver ofte de lokale foreninger gode råd om, hvordan de kan søge midler.

”Der er jo forskel på de store byer og så Vestkysten. Herude har vi haft stor nytte af kam-pagner som 'Underværker' og 'Stedet Tæller', lige-som arbejdet med udviklingsplanen for Vestkysten har gjort en positiv forskel. Det er jo vigtigt, at Realdanias projekter er for hele Danmark – både de store og de små,” siger hun.

Et fantastisk netværk

På det personlige plan peger de begge på, at de som medlemmer af repræsentantskabet har fået et fantastisk netværk. Og mødt mennesker, som de ellers ikke ville have mødt i deres hverdag.

”Vi supplerer hinanden rigtig godt, og den for-skellighed er vigtig. Det skal ikke bare være et lukket forum for en særlig gruppe mennesker. Og det at lære folk at kende med en helt anden baggrund gør også, at jeg får noget med hjem, som jeg kan bruge i andre sammenhænge,” siger Bente Tang.

Steen Olsen er enig:

”Man føler sig velkommen med det samme. Og jeg har virkelig mødt mennesker med format, der har et optimistisk menneskesyn og en optimistisk tilgang til livet. Men også et netværk af personer, der vil gøre noget for andre. Uanset om det så handler om de store samfundsudfordringer eller den lille forening, der er drevet af ildsjæle,” siger han. •

Selv er jeg optaget af boliger til udsatte. At hjælpe dem, vi ikke ser – eller bevidst overser – f.eks. unge hjemløse.

Steen Olsen

Repræsentantskabsmedlem, Realdania

Om medlemsdemokratiet i Realdania

Alle medlemmer af Realdania har stemmeret og mulighed for at stille op til repræsentantskabet, der består af 109 medlemmer, der vælges på valgmoder for en periode for fire år ad gangen. Det er repræsentantskabet, der er Realdanias øverste myndighed, og det er dem, der bl.a. vælger bestyrelsen, godkender vedtægter og årsrapport samt vælger revisor. Det er vigtigt, at repræsentantskabet har en bred sammensætning, bl.a. i forhold til geografi, kompetencer og netværk.

Bestyrelsen består af 11 medlemmer, der varetager den overordnede strategiske ledelse af Realdania. Bestyrelsen ansætter direktionen og fører tilsyn med denne, herunder kontrollerer bogføring og formueforvaltning. Bestyrelsen godkender budget og udformer og godkender foreningens tre strategier, investeringsstrategien, foreningsstrategien og filantropistategien.

Direktionen består af en administrerende direktør, en filantropidirektør og en investeringsdirektør, der i fællesskab har ansvaret for den daglige ledelse af Realdania.

Se en oversigt over og en præsentation af medlemmerne af repræsentantskabet og bestyrelsen på realdania.dk

Steen Olsen

Klimaudfordringerne og indsatsen for mennesker, der er socialt udsatte, er to af de ting, Steen Olsen er særligt stolt over, at Realdania arbejder med. Som medlem af repræsentantskabet sætter han også pris på det netværk, han har fået.

Derfor er jeg medlem

Byfornyelse, arkitektur, spændende huse, debatter, klima og arrangementer. Der er mange grunde til at være medlem af Realdania. Her kan du møde seks af foreningens medlemmer og høre om, hvorfor de har valgt at være medlem.

Bente Junker Andersen

Jeg var på weekendophold med min mand på Nørre Vosborg, som Realdania By & Byg har restaureret. Der, i receptionen, var en bog om projektet, som jeg gravede mig ned i, og jeg tænkte, at det her må jeg simpelthen være med i. Det er vel et par år siden nu.

Jeg er uddannet civilingeniør med speciale i arkitektur, så jeg har selvfølgelig også en faglig interesse, selv om jeg de senere år primært har arbejdet med kommunikation. Jeg er særligt interesseret i bygninger, arkitektur, og hvordan man kan udvikle steder.

Jeg synes, det er så fint, når man udvikler noget gammelt, så det får nyt liv, og skaber rammerne til aktiviteter og formål, som vi alle gerne vil bruge i dag.

Erik Østergaard

Det er tre år siden, nogle gode venner gjorde mig opmærksom på Realdania. Og efter at have set, hvad foreningen har bidraget til, var jeg ikke i tvivl. Siden har jeg bl.a. været i Skagen og set Solnedgangspladsen, og helt generelt holder jeg øje med, hvad Realdania støtter lokalt. Bl.a. gennem nyhedsbrevet og mails.

Når min kone og jeg er på tur, har vi bogen 'Turen går til Realdania' med. Sidst vi var i København, så vi byggeriet på Bispebjerg Bakke. Min kone har været ansat hos arkitekter og ingeniører, så det kan jo ikke undgå at smitte lidt af. Vi så også Spritten i Aalborg, før den blev bygget om.

Som bankmand gennem 40 år er jeg imponeret af, hvor godt Realdania har fået forrentet sine penge og fået formuen til at vokse, samtidig med at der er givet så meget til filantropi. Realdania er jo nærmest en slags rig onkel, der gør noget, også for de mindre samfund. Det er jeg glad for at være en del af.

Michael Blohm

Det er tre år siden, jeg faldt over en omtale af Realdania på nettet. Jeg tjekkede hjemmesiden og kunne se, at der var mange spændende arrangementer, så derfor valgte jeg at melde mig ind. Jeg har også fået mine forældre til at melde sig ind.

Siden har jeg deltaget i mange arrangementer over hele landet. Realdania arbejder jo meget med klima, og da jeg ejer et klimaneutralt rejsebureau, får jeg meget inspiration den vej. Men jeg har også været med på besøg på museer og andre steder, hvor jeg ellers aldrig ville være kommet. Bagefter læser jeg ofte om de steder, jeg har besøgt.

Jeg brænder især for den sociale bæredygtighed, som Realdania arbejder med.

Trine Wagner

Jeg meldte mig ind i Realdania, fordi jeg brænder for at debattere og nørde omkring byggerier på et højt plan sammen med andre. Når man som jeg arbejder med det byggede miljø, ejer udlejningsejendomme og bygger nybyggeri, så er det rart at møde andre, der bliver begejstrede for de samme ting. Det er 12 år siden nu. Man får et andet tilhørsforhold til nogle bygninger og steder, når man er medlem. F.eks. Musikkens Hus i Aalborg og Den Blå Planet i København.

Jeg deltager i mange møder og debatter, og jeg har også været ude at se mange ting. Realdania er tit forud, når de bygger, i forhold til os private bygherrer, der nok er mere forsigtige og traditionelle. Så der er meget god inspiration at hente.

Det er også gennem Realdania, jeg har fået øjnene op for, at forskellige boligformer, ejer-, andels-, og lejeboliger, godt kan fungere side om side i et byggeri. Og at vi som bygherrer ikke kun skal have fokus på selve byggeriet, men også på miljøet mellem husene.

Annelise Bjørnskov

Min mand og jeg stødte første gang på Realdania i forbindelse med starten på istandsættelsen af arresten i Esbjerg. Det er nok en 8-9 år siden, og det var der, vi meldte os ind.

Vi er begge meget interesserede i byfornyelse, arkitektur og bygninger – både nyt og gammelt. Men måske allermest der, hvor der bliver bygget noget nyt og moderne i tilknytning til det gamle. Det synes jeg er rigtig spændende. Som f.eks. StreetDome i Haderslev. Vi har også besøgt nogle af de havnefronter og havnebade, Realdania har støttet, rundt om i landet. Når vi tager på tur, kører vi ofte forbi nogle af projekterne.

Vi er medlem for at bakke op om de ting, Realdania arbejder for – de er rigtig vigtige.

Jens Lei

Jeg blev medlem for 12 år siden, fordi jeg blev opfordret til det. Men hvordan det skete, husker jeg faktisk ikke. Jeg meldte mig ind efter lidt overvejelse, fordi jeg som landmand kunne se, at der var nogle interessante debatter og et netværk, som jeg gerne ville være en del af. Og så fangede det mig, at man som medlem kan komme med på besøg på de historiske steder og herregårde, der har fået støtte af Realdania.

Det er ikke så tit, jeg er i København, men sidst jeg var der, så jeg BLOX og den nye cykel- og gangbro. Det bliver desværre kun til et par gange om året, hvor jeg er afsted til noget i Realdania-regi, og det er som regel debatmøder omkring landbruget.

For mig betyder det også noget, at arrangementerne foregår rundt omkring i landet i stedet for bare i København. Og at landbrugsdebatterne også er en slags netværk. Vi er jo som regel ret alene om driften, så det er rart at kunne udveksle erfaringer. Og jeg har faktisk oplevet at møde de samme mennesker i andre sammenhænge, hvor det så er naturligt, at vi finder sammen og taler.

Medlemsmøde om bæredygtighed: Vi skal tænke anderledes

250 Realdania-medlemmer var med, da der blev diskuteret bæredygtighed i Aarhus. Vi skal bygge mere i genbrugsmaterialer og spise mere plantebaseret, var to af budskaberne.

Af **Steen Breiner** Foto **Claus Bjørn Larsen**

"Hvor mange af jer er parat til kun at spise plantebaseret i stedet for at skulle have jeres proteiner, når de har været igennem en ko?"

Anders Morgenthaler kigger ud over Store Sal i Dokk1 på havnen i Aarhus, hvor omkring 250 Realdania-medlemmer og ledsagere sidder bænket denne sene eftermiddag.

Kun ganske få rækker hånden op.

"De unge kommer til at gøre oprør. Hvad vil I sige til dem?" spørger han.

Morgenthaler, som formentlig er bedst kendt for sin stribe i Politiken, har også lavet tv-udsendelser om klimaet. Han har netop introduceret sig selv som fordommen fra Østerbro i København, med alt hvad det indebærer af frelsthed, spelt, vegetarmad og genbrugstøj. Og så har han givet os et indblik i, hvad han mener konsekvenserne bliver, hvis vi ikke ændrer vores måde at leve på.

Med for første gang

De mange Realdania-medlemmer er ikke blot kommet til mødet for at blive udfordret på deres vaner, men også for at blive inspireret til at leve og bo bæredygtigt.

På første række sidder bl.a. Berith Rasmussen og Stig Burmester. Berith Rasmussen har været medlem af Realdania i et års tid. Hun meldte sig ind primært af interesse og for at få gode råd til renovering af huset. Dette er det første arrangement, parret er til.

Hun er en af Realdanias omkring 165.000 medlemmer. Et tal, der de senere år har været stigende.

Parret ejer en klassisk muremestervilla i Aarhus, der efter eget udsagn "ikke er alt for renoveret" og godt kunne trænge til en ny omgang hulmursisolering. Derudover er de begge gymnasieundervisere med speciale i arkitektur, bæredygtighed og billedkunst. →

↑ Hvert år holder Realdania en række store og små arrangementer for medlemmerne. I Aarhus var det bæredygtighed, der var til debat. Ikke alle var klar til at spise plantebaseret.

Vær med

Realdania er en forening med omkring 165.000 medlemmer, og næsten 13.000 nye medlemmer meldte sig i løbet af 2019 ind i foreningen. Medlemskabet er gratis, og alle ejendomssejere kan være med. Det betyder, at du kan blive medlem, hvis du ejer en bolig, et sommerhus, en erhvervsjendom eller er repræsentant for en virksomhed eller organisation, som ejer fast ejendom.

Meld dig ind på realdania.dk/vær-med

Kom med

Hvert år holder Realdania en lang række større og mindre arrangementer over hele landet, hvor medlemmerne kan deltage.

Arrangementerne spænder lige fra valgmøder, hvor medlemmerne vælger repræsentantskabet, over rundvisninger på konkrete fysiske Realdania-projekter og til mere temaorienterede debatarrangementer som bæredygtighedsdagen i Aarhus.

Følg med

Du kan som medlem følge med i Realdanias aktiviteter via vores nyhedsbrev, som også indeholder invitationer til særlige medlemsarrangementer.

Alle kan følge vores arbejde på realdania.dk – og på Facebook, Twitter, Instagram og LinkedIn.

Mange af vores projekter kan ses i vores projekt-app.

Projekterne kan også ses i publikationen 'Turen går til Realdania', som Politikens Forlag har udgivet. Den viser vej til flere hundrede af Realdanias projekter rundt i hele landet og kan downloades på realdania.dk

← Berith Rasmussen og Stig Burmester var til deres første medlemsarrangement i Realdania. De gik hjem med ny inspiration til både vedligehold af huset og nye spisevaner.

"Så vi er her både af private og professionelle grunde. Vi kan mærke på vores elever, at det er noget, der optager dem. Hvis vi for få år siden bad eleverne om at 'bygge' et fremtidshus, så var det store barer, biografer og swimmingpools. Forbrugsting. Det har ændret sig. I dag vil de have solceller og vindmøller," siger Berith Rasmussen.

"Og kvadratmeter betyder ikke så meget," tilføjer Stig Burmester. "De små Tiny Houses er også blevet et begreb hos dem."

Skygge og natur i byen

Eftermiddagen starter med en kort gennemgang af Realdanias historie og de tilbud, foreningen har til medlemmerne. Og herefter et blik på de udfordringer, som særligt byggeriet har i en verden, der skal være mere klimavenlig. Byggeriet tegner sig nemlig for en stor del af verdens udledning af drivhusgasser, og dertil kommer, at en tredjedel af alt affald produceret i Danmark kommer fra byggeriet.

Men sådan behøver det ikke at være. Rasmus Rune Nielsen, dagens moderator og forfatter til bogen 'Et godt hus på en lille planet', tager salen på en hurtig tour de force. Gennem huse i Ørestaden på Amager, bygget af genbrugsmaterialer "uden at ligne et loppemarked," som han siger. Og almene boliger i Aarhus, der kan skilles ad og genbruges andre steder.

"Verdens storbyer er livsfarlige at være i om sommeren. Vi skal finde måder at få skygge og få naturen tilbage på. Så aircondition bruges mindre, og forureningen fra biler og andre kilder absorberes af træer," siger han.

Gulv af champagnepropper

Realdania er allerede i gang med at finde nogle af de løsninger. Jørgen Søndermark, der er projektleder i Realdania By & Byg, fortæller, hvordan han og hans kolleger arbejder i feltet mellem forskning og praksis. Hvordan der bygges i fuld skala, og at byggeriet samtidig testes.

I Nyborg har foreningen f.eks. bygget og testet seks eksperimenterende huse for at vise, at det kan lade sig gøre at bygge typehuse med mindre udledning af CO₂ i hele husets levetid. Et af husene er bygget af gamle containere. Champagnepropper er brugt som gulv, aviser som isolering, glas som facadebeklædning, ligesom mange andre genbrugsmaterialer også indgår i huset. Det gav et markant lavere CO₂-fodaftryk ved opførelsen af huset.

"En anden ting, der battede noget, var at bygge med meget længere levetid for øje – her var en af løsningerne at bygge flere af husene præfabrikeret. Altså på en fabrik, så elementerne alene skulle samles på byggepladsen. Det giver meget mindre

spild, og det kan bedre tilrettelægges, fordi man er indendørs. Men det reducerer også risiko for senere skader, som gør, at huset ikke holder så længe,” forklarer Jørgen Søndermark.

Men hvis man nu allerede har et hus og gerne vil være bæredygtig, hvad gør man så, vil et medlem gerne vide. Søndermark anbefaler energirenovering, i det omfang det kan lade sig gøre. Det kan have den positive sidegevinst, at indeklimaet og dermed familiens sundhed også bliver bedre. Og ellers solceller.

”Det er vigtigt at få så meget som muligt over på el, som vi kan hente fra solen, vinden og andre energikilder. Og så at genbruge huset og de materialer, I allerede har i huset, i stedet for at bygge og købe nyt,” svarer han.

Tanker til overvejelse

Tilbage til Anders Morgenthals indlæg. Han forklarer medlemmerne, hvor meget CO₂ og hvor mange pesticider der går til at producere tøj. Og illustrerer, hvor meget landjord der skal til for at dyrke foder til dyr, hvis alle i verden skal spise kød på samme måde, som vi gør i Danmark.

”Så med det, I ved nu, hvor mange er så klar til at spise plantebaseret?” spørger han.

Lidt flere rækker hånden op end første gang. Men fortsat et meget klart mindretal.

Morgenthaler kigger ned på en gruppe unge, der sidder med fingeren i vejret.

”I har lov til at være rasende,” siger han. Og modtager trods opsangen et bragende bifald fra hele salen.

Berith Rasmussen og Stig Burmester er ikke blandt dem, der nu skal være vegetarer.

→ Jørgen Søndermark (tv.), Anders Morgenthaler og Rasmus Rune Nielsen underholdt en fyldt sal i Dokkl i Aarhus med indlæg om at bygge, leve og spise bæredygtigt.

↓ Realdania-medlemmerne blev udfordret på egen viden med en klimaquiz, der ikke var helt nem for de fleste.

Verdens storbyer er livsfarlige at være i om sommeren. Vi skal finde måder at få skygge og få naturen tilbage på. Så aircondition bruges mindre, og forureningen fra biler og andre kilder absorberes af træer.

Rasmus Rune Nielsen

Forfatter

”Morgenthals provokerende måde giver tanker til overvejelse. Men om vi så er klar til at tage skridtet fuldt ud, ved jeg ikke,” siger Stig Burmester. Til gengæld har de fået både konkrete ideer og inspiration med hjem. Til sig selv og eleverne.

”Det var virkelig gode oplæg, hvor man hurtigt fik et overblik over, hvad der sker derude. Og en god fordeling mellem byggeri og andre ting. Det er tydeligvis folk, der ved meget og fortæller med begejstring. Det er givende. Det er bestemt ikke sidste gang, vi kommer,” siger Berith Rasmussen. •

for cyklisten og fodgænger for byudviklingen for havnen

Foto: Rasmus Hjortshøj

Lille Langebro

Cykel- og gangbroen Lille Langebro, der forbinder indre København med Amager, blev indviet i august 2019. Broen skal aflaste Langebro og skabe liv på Christians Brygge. Mange københavnere bruger nu hver dag Lille Langebro på deres færd rundt i byen. Lille Langebro, der er en gave fra Realdania til Københavns Kommune, er en af en række nye broer – primært for cyklister og fodgængere – på tværs af havnen og kanalerne.

Sammen med de mange aktiviteter i BLOX, der ligger lige ved siden af Lille Langebros landing ved Vester Voldgade, er de daglige brugere af broen med til at skabe liv og færden i området og bidrage til et aktivt byliv. Broens design og konstruktion har været en kompleks ingeniøropgave, som har krævet udvikling af nye løsninger, der kan inspirere udviklingen af nye broer i Danmark og rundt om i verden.

Samarbejdspartner: Københavns Kommune.

Bygnings- kultur til hverdags- brug

Huse, herregårde og industrianlæg kan fortælle en vigtig historie om, hvem vi er, og hvor vi kommer fra. Men historien skal leve, og bygninger skal bruges til hverdag. Ellers mister de deres betydning, siger Realdanias filantropidirektør, Nina Kovsted Helk.

Af **Stine Munk Rasmussen** Foto **Claus Bjørn Larsen**

← Nina Kovsted Helk foran Marsgård i Højer, der i dag fungerer som madlejrskole. Den blev i 2017 købt og istandsat af Realdania By & Byg som led i en samlet indsats i Tøndermarsken, som Realdania har bidraget til.

Under en ferie med familien i Polen besøgte filantropidirektør i Realdania, Nina Kovsted Helk, kongeslottet i Warszawa. Som uddannet arkitekt var hun fyr og flamme – alle rum var ryddet for møbler og nips. For en fagnørd var der frit spil.

"Jeg var fordybet i de håndværksmæssige detaljer – studerede tekstur i gulve, murværk og vægge. Pludselig hev min femårige søn mig i ærmet og sagde: 'Mor lad os gå, her er jo ingenting!' For mig siger feriemindet noget vigtigt om, at vi skal sørge for, at der er liv i de historiske bygninger, vi gerne vil passe på. Ellers står de tilbage som tomme hylstre, som næsten kun fagfolk fatter interesse for," siger hun.

Bevar for at bruge

Realdania arbejder for at udvikle de særlige bygninger, byrum og bydele, der betyder noget for mange mennesker. Det handler om at udbrede kendskabet til, hvordan bygningsarven, ny arkitektur, godt håndværk og de rigtige materialer kan bidrage til vores livskvalitet.

Indsatser som 'Underværker', 'Fremtidens Herregård' og 'Bygningskultur 2015' har støttet levende bygningskultur i hele landet. Godsbanen i Aarhus er nu et kulturelt knudepunkt. Engestofte Gods huser Madens Folkemøde. Industrikturmiljøer får nyt liv – Spritten i Aalborg er et godt eksempel. →

"Ved at benytte en bygning beskytter vi den. Ellers mister den sin betydning. En bygning, der ikke benyttes, forfalder og mister sin sjæl, og den vigtige fortælling om de mennesker, den er opført til, forsvinder," siger Nina Kovsted Helk og understreger, at Realdania arbejder for at børste støvet af bygningsarven.

"Hvis vi kun går til kulturarven med ærefrygt, så kan vi ikke leve i den i dag. Vi skal i fællesskab indgå nogle kompromiser, der sikrer, at de særlige bygninger, vi alle har et forhold til, fortsat kan bruges. Selvfølgelig skal vi passe på de værdier, der er, men vi skal gøre det på en måde, der sikrer liv og giver plads til nye funktioner – f.eks. ved at bygge til eller bygge om."

Byfonde bygger bro

Realdania har i sin 20-årige levetid haft den fælles kulturarv som et af sine indsatsområder. Gennem støtte til de bygninger, der fortæller en historie. Men i de senere år er fokus øget på det håndværk og de fællesskaber, der knytter sig til særlige steder.

I Højer får bygningskulturen f.eks. liv gennem en byfond, som bl.a. er støttet af Realdania. Her kan borgere søge arkitektbistand og økonomisk støtte til renovering og vedligehold af fredede og bevaringsværdige bygninger. I Aabenraa er det den Byhistoriske Forening og Bevaringsfond, der rådgiver og hjælper ejerne af de gamle huse.

"Jeg synes, at byfondenes arbejde er meget inspirerende. De er gode til at skabe folkeligt

↓ "Byfondenes arbejde er meget inspirerende. De er gode til at skabe folkeligt engagement, og i byer som Højer og Aabenraa er det virkelig lykkedes at bygge bro mellem borgere og fagfolk," siger Nina Kovsted Helk.

En bygning der ikke benyttes, forfalder og mister sin sjæl, og den vigtige fortælling om de mennesker, den er opført til, forsvinder.

Nina Kovsted Helk
Filantropidirektør, Realdania

engagement, og i byer som Højer og Aabenraa er det virkelig lykkedes at bygge bro mellem borgere og fagfolk. Mellem bygningskulturens værdier og et moderne liv. Jo mere viden vi kan brede ud, jo bredere forståelse og kærlighed for bygningskulturen kan vi være med til at skabe,” siger Nina Kovsted Helk.

Hun fremhæver Ballonhangaren på Amager som et godt eksempel på levende bygningskultur. Et projekt, der giver liv til historien og bygger bro.

”Den fredede bygning vidner om en særlig tid, hvor luftballoner var en del af det danske forsvar. Samtidig huser ejendommen i dag en rideskole for børn, der drives af frivillige ildsjæle. Rideskolen får hangaren til at leve. Uden det fællesskab, der nu bor i og omkring bygningen, ville den måske være en militærhistorisk museumsgenstand.”

Fællesskab i fokus

Selv om en bygning eller et bymiljø ikke er officielt udpeget af en frednings- eller bevaringsmyndighed, kan det sagtens have stor betydning for en masse mennesker. De fællesskaber vil Realdania gerne understøtte målrettet i fremtiden, siger Nina Kovsted Helk. Realdania sætter i de kommende år fokus på netop disse oversete perler.

”Vi skal have blik for helheden og de samlede miljøer – ikke kun den enkelte bygning,” siger filantropidirektøren og uddyber:

”Der kan sagtens være en gammel industribygning, som er fredet, men hvor de bygninger, der ligger rundt om – måske arbejderboliger eller en gammel skole – ikke er det. Men de bygninger er jo

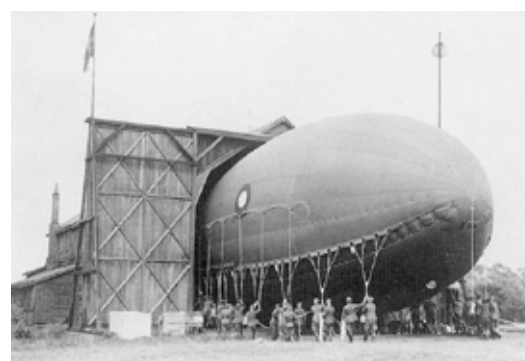
↑ → Ballonhangaren på Amager er over 100 år gammel og fra en tid, hvor luftballoner var en del af det danske forsvar.

I dag huser ejendommen en rideskole for børn, som er et fritidstilbud til børn og unge i Københavns Kommune. Rideskolen er en selvejende institution, der drives af frivillige ildsjæle. Fotoet af den restaurerede hangar er taget, før rideskolen igen tog den i brug.

Fotos: Lars Gundersen

I Højer får bygningskulturen liv gennem en byfond, som bl.a. er støttet af Realdania. Her kan borgere søge arkitektbistand og økonomisk støtte til renovering og vedligehold af fredede og bevaringsværdige bygninger.

også med til at fortælle historien om et samfund, der var engang, og den kultur, der var bygget op omkring virksomheden.”

Genbrug er en trend

Derfor – fremhæver Nina Kovsted Helk – er det vigtigt at passe godt på de særlige kulturmiljøer og trække dem ind i fremtiden.

”Bæredygtighed er en vigtig dagsorden for Realdania og for samfundet. Det handler ofte om økonomisk, miljømæssig eller social bæredygtighed. Men bæredygtighed handler også om at bygge på det, vi har. Både om at genbruge byggeri, hvor det giver mening – og om at bygge videre på en kultur. Kulturel bæredygtighed er også central for os.”

I Danmark står byggesektoren for godt en tredjedel af den samlede affaldsproduktion. Og den andel bliver endnu større, hvis vi ser på verden →

Vi vil gerne inspirere til at bevare og renovere i stedet for at rive ned.

Nina Kovsted Helk
Filantropidirektør, Realdania

Realdania og bygningskulturen

Udfordring

Historiske bygninger og kulturmiljøer har betydning for vores identitet og sammenhængskraft. Udfordringen er at bevare de særlige bygninger og bydele og samtidig udvikle dem med nutidigt indhold og moderne funktioner, så de fortsat skaber værdi – både for den enkelte og for fællesskabet.

Mål

Realdania arbejder for, at de særlige kulturmiljøer og historiske bygninger skal være gode rammer om nutidens hverdagsliv. Det betyder, at de skal leve op til moderne krav om funktion og bæredygtighed, og at ejere, brugere og håndværkere har viden om, hvordan man vedligeholder og bygger om i respekt for det, der skal bevares.

Målet er at bidrage til en levende bygningskultur gennem projekter inden for arkitektur, bevaring og udvikling af bygningsarven. Samtidig ønsker Realdania at skabe ny viden og bygge bro mellem borgere og fagfolk. Jo mere viden vi kan brede ud, jo bredere forståelse for bygningskulturens værdi kan vi være med til at skabe.

Indsatsen understøtter bl.a. Realdanias filantropiske mål om at fremme en levende bygningskultur.

Samarbejde

Realdania arbejder sammen med arkitekter, rådgivere, museer, interesseorganisationer og andre for at styrke interessen for bygningskultur blandt alle generationer.

Indsats

Vores indsats spænder fra konkrete projekter med forskellige parter til aktivt ejerskab af en bred samling historiske ejendomme. Vi vil vise eksempler og give inspiration til, hvordan vi kan beskytte og benytte vores bygningsarv og fremme en levende bygningskultur gennem bevaring, udvikling og godt håndværk med de rigtige materialer. Og hvordan man kan fremme bæredygtighed i byggeriet ved at udnytte bygninger og miljøer, der allerede eksisterer og har en betydning.

samlet. Heldigvis er genbrug en voksende trend – også i byggeri og byudvikling.

”Vi vil gerne inspirere til at bevare og renovere i stedet for at rive ned. Vi håber, at gode projekter over hele landet kan være med til at påvirke en samfundsudvikling, hvor vi i højere grad videreudvikler det gode, vi allerede har.”

Det gode håndværk har betydning

Det er et mål for Realdania at styrke interessen for byggeskik og håndværk i samfundet. Nina Kovsted Helk fortæller, at det f.eks. handler om at formidle vigtigheden af at bruge de rigtige materialer, når man passer på sit hus – at det har en betydning, at man vedligeholder trævinduer af ældre dato frem for at udskifte til plastik, som på papiret kan virke bekvemt. Ved at vedligeholde og genanvende eksisterende byggematerialer opnås samtidig en væsentlig reduktion af både affalds- og materialeproduktionen.

”Der ligger en værdi i at fastholde det oprindelige udtryk – husets egen fortælling. Derudover har vi jo selv i Realdania været afsendere på rapporter om bygningsarvens værdi. Velholdt kulturarv trækker ejendomsværdien op – også på de bygninger, der ligger i nærheden.”

Hvorfor er det vigtigt?

Men hvorfor er det så vigtigt at passe på vores bygningskultur? Er det besværet værd? Hvorfor ikke bare rive ned og bygge mere energirigtigt op?

”Mennesker har brug for rødder. For bagage. Bygninger er et tydeligt aftryk i vores historie – som vi kan mærke, og som vi kan være i. I modsætning til en bog eller et billede er en bygning en fysisk fortælling og bevis på, at vi har været her.”

Nina Kovsted Helk understreger, at der ikke er noget som helst i vejen med bydele, der kun består af nybyggeri – det giver blot en anden stemning, en ny start.

”Måske er tilstedeværelsen af historiske bygninger ikke noget, man lægger særlig meget mærke til i hverdagen. Men jeg er faktisk sikker på, man vil bemærke fraværet, hvis de heller ikke var i vores eksisterende bymiljøer.” •

→ "Jeg elsker, at her er højt til loftet og masser af lys hele dagen. Når solen står lavt, er udsigten til nabotagene røde vingetegl helt magisk," siger Liselotte Barker, her sammen med sin mand, Timothy Edward Barker.

Vi skal passe på det, der gør byen til noget særligt

Byhistorisk Forening spiller en vigtig rolle i Aabenraa, hvor borgere i fællesskab tager sig kærligt af de gamle huse. Fordi de gør byen til noget særligt.

Af **Stine Munk Rasmussen** Foto **Claus Bjørn Larsen**

Når man går en tur i Aabenraa, er det tydeligt, at byens huse fortæller en historie. Facader og mure vidner om sømandsliv, industri og en særlig sønderjysk signatur i byggestilen. Et vidnesbyrd om, at landsdelen er dansk, men i mange år var tysk. Ved siden af et slidt byhus i funkisstil ligger et rødt murstensbyggeri sirligt præget med årstallet '1974'. Fra den gamle bymidte er der udsigt til havnens fabriksskorstene. Nyt møder gammelt. Aabenraa er en by, der er i brug.

For enden af den brostensbelagte Slotsgade ligger Brundlund Slot og den gamle vandmølle, som er mødested for Aabenraa Byhistoriske Forening og Bevaringsfond. Formand Svend Nielsen skænker kulsort kaffe og fortæller om foreningens arbejde. →

→ "Vores hus har tidligere været inddelt i fire lejligheder, og det er interessant at tænke på, hvem der har boet her, og hvad de har lavet. Man kan se, hvornår de folk, der har boet her, har fået flere penge mellem hænderne – så har de bygget til lidt ad gangen," siger Thorkild Fink, her med hustruen Rut Funk Fink.

630

I dag tæller Byhistorisk Forening i Aabenraa ca. 630 familiemedlemskaber.

"Vi skal passe på vores gamle huse. Fordi de gør vores by til noget særligt. Vi kan bruge historien til at markedsføre Aabenraa og tiltrække både tilflyttere og turister. Men det er vigtigt, at beboere i bevaringsværdige huse får den rigtige viden og rådgivning," siger Svend Nielsen. Han er pensioneret bankmand og har stået i spidsen for Byhistorisk Forening i syv år.

Samarbejde med kommunen

Byhistorisk Forening har i mere end 50 år formidlet faglig viden. Samtidig yder Bevaringsfonden økonomisk hjælp i form af rentefrie lån og faglig sparring til renoveringsprojekter og istandsættelse af f.eks. vinduer og tage. Foreningen ejer tre ejendomme – bl.a. slotsmøllen – og har i de seneste syv år næsten fordoblet sit medlemstal. I dag tæller foreningen ca. 630 familiemedlemskaber.

"Vi er heldige at bo i en fremsynet kommune, og vi har et rigtig godt samarbejde med kommunens bevaringsarkitekt. Desuden samarbejder vi med byens museer og erhvervsliv – vi arrangerer byvandring for alle interesserede og afholder faglige temamøder," fortæller Svend Nielsen.

Medlemmerne af Byhistorisk Forening tæller både mænd og kvinder i alle aldre. Når borgere køber et bevaringsværdigt hus i byen, får de et års gratis medlemskab.

Kærlighed og kompromiser

Et af de nyere medlemmer hedder Liselotte Barker. Hun bor i baghuset til et gammelt jernstøberi, og de rå rammer er nu omdannet til en kreativ familiebolig i tre etager.

"Da vi så huset, var det kærlighed ved første blik for både min mand og mig. Gulvene var skæve, og taget var utæt, men vi var aldrig i tvivl om, at huset skulle være vores hjem".

Liselotte Barker medgiver, at det kræver flid og knofedt at vedligeholde et hus med en særlig historie. Gennem Byhistorisk Forening fik familien arkitektbistand, da de skulle have et nyt tag.

"Når man bor i et gammelt hus, trækker man på en måde vejret sammen med bygningen. Huset er levende og forandrer sig med tiden og med årstiderne. Som i et parforhold er man nødt til at indgå nogle kompromiser. Man hverken kan eller skal fikse alting på én gang," siger hun.

Dialog er afgørende

Byhistorisk Forening bygger bro mellem borgere og bevaringsmyndighed, og Svend Nielsen er ikke bange for at stemme dørklokker. Folk i byen kender ham, og dialogen er afgørende, når formanden på gåture i byen udbreder kendskabet til foreningens arbejde.

Svend Nielsen

Svend Nielsen er formand for Byhistorisk Forening i Aabenraa, der i mere end 50 år har formidlet faglig viden. Samtidig yder Bevaringsfonden økonomisk hjælp og faglig sparring til renovering og istandsættelse.

Man skal orke det besvær, der kan være ved et gammelt hus. Til gengæld får man nogle andre værdier. Noget, der er svært at definere.

Svend Nielsen

Formand, Byhistorisk Forening, Aabenraa

En af de borgere, som Svend Nielsen har talt meget med, er Karina Wollsen. Hun har flere gange stået midt i store renoveringsprojekter. Med byhuset i Aabenraa er det fjerde gang, hun er bygherre på en større forvandling. Da huset er bevaringsværdigt, har kommunen også været involveret i ombygningen.

”Jeg købte huset, fordi det har en dejlig have, store rum og en god beliggenhed i byen. At det så også har historie og charme, er da et plus, selv om der altid er mange overraskelser gemt i et gammelt hus,” siger Karina Wollsen.

Ydermurene er det eneste, der står tilbage af det oprindelige hus, som havde stået tomt i to år, da hun overtog det. Huset på Nygade har senere modtaget en bygningsforbedringspris fra Byhistorisk Forening for arbejdet med facaden. →

→ ”Da vi skulle have et hønsehus, byggede vi det delvist op af nogle gamle vinduer. Det at bo i et ældre hus gør, at man får lyst til at genbruge – ikke kun på grund af kvalitet, men også for at spejle og gentage husets historie,” siger Kirsten Sønderby, her med sin mand, Jon Venzel Sønderby.

Formidling af håndværkets værdi

Da Jon Venzel Sønderby og Kirsten Sønderby overtog et byhus fra 1700-tallet, fik de med huset en mappe, der bl.a. fortalte om Byhistorisk Forening. Parret sætter en ære i at videreføre husets tradition for godt håndværk.

"Jeg kan godt lide tanken om, at forskellige håndværkere har arbejdet på huset løbende i dets levetid. Jeg tænker ofte på de mennesker, der har formet huset gennem årene. Deres arbejde vil jeg gerne vise respekt," siger Jon Venzel Sønderby.

Husets indretning med arvestykker i almuestil koblet med moderne møbler vidner om forståelse for historiens lag. Men godt håndværk tager tid.

"Selvfølgelig er det mere besværligt at reparere en snedkereret garageport end at købe en ny fra fabrik. Men hvis man kan se fortællingen, forstår man også værdien i at bruge de rigtige materialer," siger Kirsten Sønderby.

Formand for Byhistorisk Forening Svend Nielsen pointerer, at foreningen netop gør en stor indsats for at formidle viden om bevaringsværdige bygninger til f.eks. ejendomsmæglere og håndværkere.

"På et tidspunkt var der et smukt hus fra omkring år 1900 til salg i byen, og her fik vi en arkitekt til at give et bud på, hvordan huset kunne energioptimeres og blive en moderne familiebolig. Den plan kunne ejendomsmægleren så lægge ind i salgsmaterialet, og det fik faktisk huset solgt i løbet af kort tid."

Et fællesskab for hele byen

Aabenraa er en sammensat størrelse. Her er asfalt og brosten, søjleudsmykkede, bevaringsværdige døre og grillbarer side om side. Man får indtryk af, at arbejdet i Byhistorisk Forening løfter byen som

helhed – foreningen er ikke kun for dem, der bor i historiske huse. Arbejdet kommer alle til gavn.

Thorkild Fink og hans kone, Rut Funk Fink, er flyttet fra slægtsgården på landet til et istandsat byhus i Aabenraa fra 1740. Her var det ejendomsmægleren, som fortalte om mulighederne for støtte i Byhistorisk Forening og Aabenraa Kommune.

"På landet var vi vant til samarbejde og fællesskab – f.eks. i form af andelsbevægelsen. Og det har vi også oplevet, efter at vi er flyttet herind. Vi har bl.a. fået hjælp til at ordne taget, så det har det rigtige svøj. Det er dejligt at bo i en by, hvor vi på den måde kan hjælpe hinanden. Kommunens samarbejde med Byhistorisk Forening kommer hele byen til gode," siger Thorkild Fink.

Stigende interesse

Formanden for Byhistorisk Forening er glad for tilgangen af medlemmer, og han kan se en stigende interesse for historie og bevaring i Aabenraa. Men han understreger, at det ikke er for alle at bo i et hus med behov for kærlig pleje.

"Man skal orke det besvær, der kan være ved at bo i et gammelt hus. Til gengæld får man nogle andre værdier. Noget, der er svært at definere. Hygge og charme. Man får noget særligt, men man skal selvfølgelig være indstillet på vedligehold. Der er også undersøgelser, der viser, at bevaringsværdige huse kan være med til at trække huspriserne op – også på andre huse i byen," slutter Svend Nielsen. •

← "Jeg har altid været fascineret af ombygning og renovering – processen i at forvandle noget fra skrot til slot," fortæller Karina Wollsen.

Frederikke Winther

Bevaringsarkitekt
i Aabenraa Kommune

Det er sjovest, når der er nogle at lege med

"Aabenraa har en særlig kulturarv. Men det er komplet ligegyldigt med de bevaringsværdige huse, hvis ikke der er mennesker, som vil leve i dem og opleve dem til hverdag," siger Frederikke Winther, bevaringsarkitekt i Aabenraa.

"Vi er heldige, fordi det er ret nemt at engagere folk i bygningskultur på grund af byens historie. Men det må ikke blive en sovepude. Relationer er ikke en selvfølge," tilføjer hun.

Frederikke Winther er betaget af Aabenraas smalle gader, hvor de historiske huse ligger side om side. Hun mener, at Aabenraa er en gave til hendes fag. Her er historisk bevidsthed. Og borgere, der insisterer på liv i husene.

Stil nysgerrige spørgsmål

Som bevaringsarkitekt behandler Frederikke Winther byggesager i Aabenraa og giver borgerne gode råd om vedligehold. Hun samarbejder med andre sønderjyske kommuner i Kulturmiljørådet. En del af hendes job er at stille krav, men Frederikke Winther vil helst undgå rollen som bureaukratisk besserwisser.

"Dialogen er afgørende – ellers kommer borgere og myndigheder til at arbejde i adskilte spor. Her er Byhistorisk Forening helt sikkert med til at åbne nogle døre. De har nemt ved at samle folk."

Borgere i Aabenraa kan søge kommunen om støtte til udvendig istandsættelse af bevaringsværdige bygninger. En gulerod, der motiverer til gode løsninger. Frederikke Winther råder desuden andre kommuner til at være løsningsorienterede og åbne. Stil nysgerrige spørgsmål, og find de lokale ildsjæle.

"Det er sjovest at gå på arbejde, når der er nogle at lege med. Som myndighed er det vigtigt at komme ud i virkeligheden og møde folk. At være til stede. Ofte har folk brug for et godt råd i en fart, og så kan det ikke nytte noget, at jeg først dukker op tre uger efter." •

← Aabenraas gamle bymidte ligger nærmest side om side med industrien på havnen. Et vidnesbyrd om, at det er en by, der er i brug.

Bygningskultur i kontorhuset, klostret og gamle industribygninger

Foto: Jens Lindhe

Foto: Peter Gramstrup

Beton anno 1967

Den gamle administrationsbygning for glasfirmaet J.A. Alstrup i Hasselager – også kendt som Glasalstrup – blev købt af Realdania By & Byg i 2018. Aarhus-arkitekten Knud Blach Petersen udtænkte det modige eksempel på en kontorbygning, som er opført i modernismens hotteste materiale. Et imponerende betongitter svæver en meter over en let glasboks og gør bygningen til et helt særligt syn. Både indretning og arkitektur peger frem mod en mere demokratisk arbejdsplads med åbne kontorlandskaber.

Mønsted Kalkgruber

Moderniseringen af Mønsted Kalkgruber er et godt eksempel på et projekt, der er forankret i et stærkt lokalt engagement. De store oplevelsesværdier for et af Danmarks mest spændende kulturmiljøer træder tydeligt frem. Og er samtidig gjort tilgængelige for mange flere gennem et landskabsprojekt, der sikrer, at også kørestolsbrugere har fået ubesværet adgang til kalkminerne og naturen omkring dem. Mønsted Kalkgruber har også fået et nyt stisystem, der inviterer til at gå på opdagelse i det enestående landskab omkring gruberne.

Foto: Rene Jeppesen

Prisbelønnet byudvikling

Byrum og bygninger ved Oluf Bagers Plads i Odense bygger bro mellem nyt og gammelt og forener klassiske håndværksmetoder med moderne løsninger. Oluf Bagers Plads er et levende og prisbelønnet åndehul i byen, som er skabt i et samspil mellem to nye bygninger ud til pladsen, det historiske Nørregade-kvarter, den historiske pakhusbygning i Oluf Bagers Mødrene Gård, det nye byggeri i Thomas B. Thriges Gade-projektet og letbanen.

Foto: Stine Munk Rasmussen

Spritzen

Opførelse af Artcenter Spritzen er en del af en større plan, som gør det historiske industriområde ved De danske Spritfabrikker til en attraktiv ny bydel i Aalborg. De ikoniske industribygninger får nyt liv, og Artcenter Spritzen skal indgå i samspil med monumentaltværket Cloud City af den argentinske kunstner Tomás Saraceno. Desuden er der skabt en helhedsplan for området, der omfatter byrummet og omdannelse af den eksisterende havnefront – inklusive klimatilpasning mod Limfjorden.

Foto: Lars Gundersen

Boliger til enlige kvinder

Det Harboeske Enkefruekloster ligger i Stormgade i København. Realdania By & Byg købte bygningen i 2006 og har moderniseret lejlighederne i det senbarokke byggeri. Ejendommen huser fortsat en stiftelse for enkefruer, og den imponerende bygning er stadig hjem for enlige kvinder. Beboerne i Stormgade 14 behøver dog ikke længere at være 'trængende og gudfrygtige'. Den oprindelige ejendom blev tegnet af Simon de Pethum i 1663, men der er siden blevet bygget til og bygget om flere gange.

for fremtidige generationer for viden og løsninger for klimaet

Foto: Claus Bjørn Larsen

C40 og klimakampen

Tusindvis af danskere valgte at trodse det fugtige efterårsvejr og gå klimamarch, da København i oktober 2019 var vært for et topmøde blandt borgmestre fra hele verden i det globale bynetværk C40. Undervejs blev folkets klimamarch mødt af borgmestre og repræsentanter fra topmødet, og sammen marcherede de til Rådhuspladsen.

C40 er et netværk af verdens største byer, plus nogle af verdens mest klimainnovative byer som f.eks. København. Byerne samarbejder om at reducere udledningen af CO₂ og andre drivhusgasser, fremme bæredygtige løsninger i byerne, mindske luftforurening og skabe sunde og gode byer at leve i. I alt var 2.300 delegerede fra hele kloden samlet i København.

Realdania har siden 2014 støttet C40 strategisk sammen med amerikanske Bloomberg Philanthropies og britiske The Children's Investment Fund Foundation. I forbindelse med topmødet annoncerede Realdania en fortsat strategisk støtte til netværket – med i alt 170 mio. kr. fra 2020 og fem år frem. Sideløbende og i samme periode bidrager den danske stat med 67 mio. kr.

Klimakampen kræver kommunalt samarbejde

Foto: Steffen Stamp

Danske kommuner mærker de alvorlige klimaforandringer i form af stigende vandstand og flere ekstreme regnskyl. Derfor er det vigtigt, at kommunerne samarbejder og deler viden, både nationalt og internationalt, mener Københavns overborgmester, Frank Jensen [S], og Helsingørs borgmester, Benedikte Kiær [K].

Af **Morten Asbjørn Jensen**

Det haster med at gennemføre den grønne omstilling. Det er forskerne og FN's klimapanel enige om. Danmark bakker op om den grønne dagsorden med en ambitiøs klimalov og har forpligtet sig til at indfri Parisaftalens mål om at begrænse den globale temperaturstigning til maksimalt 2 grader – og helst 1,5 grader celsius.

Vi skal også som nation være netto-nuludledere i 2050. Det vil sige, at vi ikke udleder flere drivhusgasser, end vi selv kan kompensere for. Det kræver dels en indsats på nationalt plan, dels spiller landets 98 kommuner også en central rolle.

"Vi har gjort meget i Danmark for at gøre os til foregangsland på vedvarende energi. Og de fleste er enige om, at gennembruddet for global havvind i høj grad skyldes, at vi har været foran. Derfor er det vigtigt, at alle – også kommunerne – fortsat er ambitiøse," siger Københavns overborgmester, Frank Jensen [S].

"I København har vi i dag fjernvarme i 99 procent af alle bygninger. Og vi har udviklet fjernkøling, hvor vi trækker kulden ud af havnevandet som et langt mere klimavenligt svar på det store behov for køling af især erhvervsbygninger. Københavns mål om at blive CO₂-neutral blev formuleret tilbage i 2009 som en ambitiøs målsætning. Og nu er vi faktisk på vej mod målet i 2025," tilføjer han.

Helsingørs borgmester, Benedikte Kiær [K] er enig i, at kommunerne skal være ambitiøse. Og at barren skal sættes højt, også selv om hendes kommune er mindre end København.

"Det har vi gjort i Helsingør Kommune med målet om at være CO₂-neutrale i 2045 – fem år før tid. →

Så vi har forpligtet os på politisk niveau. Handlingen skal dog kunne følge med målene, og for at lykkes, skal vi have mest muligt klima for pengene. Så vi har brug for sparring og inspiration,” siger hun.

Byerne går foran

København er medlem af bynetværket C40, der består af verdens 94 førende klimabyer. De fleste er megabyer, mens andre, som København, er særligt udvalgte innovationsbyer. Byerne i netværket mødtes i efteråret 2019 i København, hvor kommunen var vært for det internationale klimatopmøde C40 World Mayors Summit.

C40 kræver konkret klimahandling fra medlemsbyerne i overensstemmelse med de mest ambitiøse mål i Parisaftalen. Noget, der virkelig kan batte, for byerne i netværket har flere end 700 millioner indbyggere, hvilket er næsten 10 procent af verdens befolkning og mere end en fjerdedel af verdens samlede økonomi.

”København er med i C40, fordi det gør en kæmpe forskel, når verdens allerstørste byer for alvor rykker på den grønne dagsorden. Det niveau af handling har jeg længtes efter i klimadebatten i de sidste 25 år. Topmødet i København markerer et temposkift ved bl.a. at lancere Global Green New Deal, som sætter fokus på betydningen af at få alle med. Byerne lægger pres på sig selv, samtidig med at vi skal tættere på borgernes hverdag for at få reduceret udledninger fra forbrug og services. Altså alt det, vi ikke kontrollerer som kommune,” siger Frank Jensen.

Han fremhæver især, at C40 har fokus på data, værktøjer og konkret handling. Det taler til borgmestre, der er optaget af løsninger, som virker.

Også Benedikte Kiær understreger behovet for hjælp til at gøre klimaarbejdet praktisk og operationelt.

København er med i C40, fordi det gør en kæmpe forskel, når verdens allerstørste byer for alvor rykker på den grønne dagsorden.

Frank Jensen

Overborgmester, København

Nedbørsrekord

Der faldt 905 millimeter nedbør i Danmark i 2019. Det er en tangering af rekorden fra 1999. Ifølge DMI falder der typisk 700 millimeter nedbør på et år.

Foto: Normann Sloth

”Fra de internationale byer og C40 får vi adgang til ny viden og data. Vi får kvalificeret det arbejde, vi allerede er i gang med. Og kan så gøre det endnu bedre. Det er afgørende for vores medarbejdere, som sidder med det daglige ansvar for klimaindsatsen,” siger Benedikte Kiær.

Som kommune oplever både medarbejderne og politikerne konsekvenserne af klimaforandringerne i hverdagen.

”Vi er tættere på borgerne og tættere på at kunne arbejde med en lang række af de områder, hvor vi klimabelaster – f.eks. transport, energi og bygninger. Derfor ser vi også resultaterne hurtigt, når vi lykkes,” tilføjer hun.

DK2020 hjælper danske kommuner

Selv om alle landets 98 kommuner har fokus på klimaforandringerne, er deres udfordringer meget forskellige. F.eks. oplever landkommuner og bykommuner konsekvenserne af ekstreme regnskyl forskelligt. Kystbyerne er udsat for stormfloder, som

 1,5°

Parisaftalens mål er at begrænse den globale temperaturstigning til maksimalt 2 grader – og helst 1,5 grader celsius.

← Overborgmester Frank Jensen (S) glæder sig over åbningen af Metro Cityringen og fremhæver byens satsning på cyklisme og attraktive, grønne transportløsninger. Københavns Kommune har bl.a. underskrevet Clean Air Cities Declaration sammen med 35 C40-byer verden over.

Foto: Søren Svendsen

bliver voldsommere, når havene stiger. Og små kommuner og storbykommuner må gribe opgaven med CO₂-reduktion forskelligt an.

Helsingør Kommune er med i DK2020. En indsats finansieret af Realdania, mens kommunerne bidrager i form af et stort timeforbrug. Indsatsen har som mål at opfylde Parisaftalen på kommunalt niveau. Her får foreløbig 20 danske kommuner hjælp og sparring til at lave forpligtende klimaplaner.

"Vi er med, fordi vi har brug for hjælp til at holde fokus på bolden og på resultaterne. Det hjælper DK2020 os med. Samtidig får vi gennem initiativet den første kortlægning af, hvad danske kommuner gør. Det giver en udveksling af viden og et samarbejde, som vi virkelig har behov for," siger Benedikte Kiær.

DK2020-projektet er det første kommundrevne klimaprojekt, hvor C40's værktøjer bliver brugt til at accelerere klimaarbejdet i mindre byer, landkommuner og kystområder.

Kommunerne får adgang til de erfaringer og faglige muskler, det internationale netværk kan mobilisere. F.eks. har C40 lagt et enormt arbejde i at udvikle en global standard for klimaarbejdet. Det er værktøjer og metoder, der gør det muligt at beregne effekten af indsatsen og prioritere arbejdet

København har i dag fjernvarme i 99 procent af alle bygninger.

i realistiske og ambitiøse delmål. Præcis det, som mange kommuner oplever som svært.

"I projektet får vi bl.a. inspiration til, hvordan vi kan arbejde med transportsektoren. Hvornår er markedet f.eks. modent til, at vi skifter til elbusser? Hvad gør vi med opladning af elbiler? Vi deler erfaringer med de andre kommuner om, hvordan vi etablerer og lykkes med tværgående samarbejder med bl.a. forsyningsselskaber og lokale virksomheder," siger Benedikte Kiær og tilføjer, at kommunen helt konkret har synliggjort og budgetlagt alle klimaaktiviteter i budgettet for 2020-2023. Samt fundet penge til en klima- og bæredygtighedspulje øremærket til nye aktiviteter.

I København er udskiftningen af de gamle busser med elbusser gået i gang, og alle byens busser vil køre på el i 2025.

Frank Jensen er glad for DK2020-initiativet. For det er vigtigt, at resten af landets kommuner også får gavn af de erfaringer, som megabyerne har gjort sig i C40-netværket, siger han.

"Vi skal fortsætte samarbejdet på tværs af kommunerne og hjælpe alle i mål. Her kommer KL til at spille en større rolle. Ikke mindst i forhold til at melde sig positivt bag regeringens målsætning om 70 procent CO₂-reduktion i 2030. Vi skal huske, →

Vi har en opgave i at skabe en vi-bevægelse omkring klimaindsatsen.

Benedikte Kiær
Borgmester, Helsingør

← Benedikte Kiær [K] har været borgmester i Helsingør siden 2014. Hun er tidligere medlem af regionsrådet i Region Hovedstaden, har siddet i Folketinget og var socialminister i perioden 2010-2011.

Foto: Søren Svendsen

20

Helsingør er en af 20 kommuner, der deltager i DK2020, en indsats, der har som mål at opfylde Parisaftalen på kommunalt niveau. Indsatsen er finansieret af Realdania i samarbejde med bynetværket C40 og tænketanken CONCITO.

at den kommunale verden faktisk ejer en meget stor del af den sektor, der skal levere den grønne omstilling, ikke mindst forsyningssektoren," siger overborgmesteren.

Borgerne skal med

De fleste kommuner startede helt naturligt med at fokusere på at nedbringe de direkte og indirekte udledningsskilder fra sig selv og kommunens egen virksomhed. Men en meget stor del af den samlede udledning af CO₂ og andre drivhusgasser stammer ikke fra det, kommunen selv kontrollerer. F.eks. store udledninger i forbindelse med transport og landbrug, men også det, der kommer fra de varer og services, som borgerne og virksomhederne i kommunen forbruger.

C40 anslår, at vi skal nedbringe udledningen fra forbrug med 2/3 i de næste 10 år for at nå i mål. Det bliver en stor udfordring for os alle sammen.

"Det er utrolig vigtigt, at vi får konkretiseret klimaindsatsen i dagligdagen. Borgerne skal se og

opleve, at der faktisk sker noget. Forstå, hvordan vi arbejder i kommunen. Og føle sig sikre på, at vi bevæger os mod målene," siger Benedikte Kiær og tilføjer, at kommunerne i DK2020 deler inspiration til, hvordan de påvirker borgeradfærden. Hun tror ikke på den løftede pegefinger, men vil i stedet motivere borgerne ved, at kommunen selv går foran.

København mangler helt konkret 200.000 tons CO₂ årligt, for at målet om at blive CO₂-neutral nås. Det kræver fornyet fokus på bl.a. transportsektoren, og at borgerne ændrer adfærd. F.eks. ved at omstille bilparken til elbiler, eller tage cyklen i stedet for bilen i endnu større omfang. Kommunen arbejder aktivt på at tilskynde borgerne til at træffe mere grønne valg, bl.a. ved at investere i cykelstier og metro – og på sigt ved at spærre udvalgte strækninger i byen af for biler, der kører på fossilt brændstof.

Kommunen har ud over de øvrige indsatser også vedtaget en ny måltidsstrategi. Det skyldes bl.a., at fødevarer bidrager med ca. 30 procent af de samlede udledninger i EU. Frank Jensen forklarer:

"Vi serverer 70.000 måltider hver dag i vuggestuer, børnehaver, på skoler og plejehjem. Ved at reducere klimaaftrykket med 25 procent over en periode går vi foran. Når vi fortæller om det, og når f.eks. børnene deler madoplevelserne derhjemme, tror vi på, at vi påvirker københavnernes. Generelt arbejder vi med at 'hugde' en mere klimavenlig adfærd ud i private hjem. Især på transport, fødevarer og affaldsområdet," siger Frank Jensen, der oplever, at borgerne faktisk er bekymrede og gerne vil bidrage.

"Det røde kød fylder 3 procent af vores indkøb til de kommunale måltider men 42 procent i udeladningen, altså klimabelastningen fra vores råvarer. Det er utroligt, hvor enkelt det er at skabe stor effekt ved at fokusere på kødet. Og jeg har opdaget, at jeg har ændret mit personlige bidrag meget ved at spise mindre rødt kød og mere grønt."

For Frank Jensen er det også vigtigt at huske, at det, der tidligere virkede uoverkommeligt, kan blive til overraskende lavthængende frugter i fremtiden. Det gælder f.eks. Danmarks tidlige investeringer i udvikling af vindenergi, som gør, at havvind i dag ligger lige for, når vi skal øge vores grønne energiproduktion.

I Helsingør fremhæver borgmesteren især vigtigheden af at kommunikere og motivere på den rigtige måde over for borgerne, hvis man vil have succes.

"Hvis vi siger, at vi skal indføre kødfrie dage på plejecentrene, så eksploderer det. Det virker meget bedre at dele de erfaringer fra hverdagen, som vi gør os, når vi hver især ændrer vores adfærd. Vi har en opgave i at skabe en vi-bevægelse omkring klimainsatsen. I vores samarbejder med vores egne institutioner og virksomheder. Og med borgerne," siger Benedikte Kiær.

Det bedste råd til andre kommuner

Så hvad kan andre kommuner gøre, hvis de vil det samme som Helsingør eller København? Et godt sted at starte er at sætte konkrete mål og hente ideer hos andre kommuner, mener de to borgmestre.

"Sæt jer ned, og lav en strategi med konkrete mål for klimaarbejdet. Sæt barren der, hvor I hurtigt kan gøre en forskel. Og mål på det, for ellers flakser I rundt og mister pusten. Jeg håber virkelig, at flere kommuner kan få glæde af de tværgående samarbejder og erfaringerne fra DK2020-projektet. Metodisk sparring og hjælp er helt afgørende for at lykkes," siger Benedikte Kiær.

Frank Jensen er på samme spor.

"Man behøver ikke at flyve til en anden del af verden for at finde løsninger. Eller genopfinde hjulet og den dybe tallerken. Vi skal bare udveksle erfaringer og viden med hinanden. Vi vil meget gerne dele ud af vores løsninger i København. Og vi ved, at vi også selv har meget at lære," siger han. •

94

København er medlem af bynetværket C40, der består af 94 førende klimabyer, megabyer og særligt udvalgte innovationsbyer verden over.

Realdania og klimaet

Udfordring

Det ændrede klima udgør en trussel mod vores byer og bygninger. Uanset om vi taler om stigende havvand eller mere nedbør fra oven, har det ændrede klima store samfundsøkonomiske og menneskelige konsekvenser. Det er globale udfordringer, der skal besvares med lokale løsninger og deling af viden.

Samarbejde

Realdania samarbejder med en lang række parter om klimainsatser. Det gælder bl.a. bynetværket C40, Miljø- og Fødevarerministeriet, tænketanken CONCITO og en række danske kommuner i forhold til lokale indsatser, f.eks. klimaplaner og beskyttelse mod havvand og regnvand. I arbejdet for mere bæredygtigt byggeri samarbejdes med en række aktører i byggebranchen og tilknyttede brancher.

Mål

Realdanias samlede klimainsats har som mål at udvikle nye svar på de globale klimaudfordringer – både internationalt, nationalt og på kommune- og byniveau. Indsatsen går på to ben og handler både om tiltag, der kan medvirke til at nedbringe udledningen af CO₂ og andre drivhusgasser, og om bidrag til at ruste vores byer og bygninger imod de øgede vandmasser fra oven og fra havet. Når det handler om at sikre byerne mod regn- og havvand, er det altid vores mål, at projekterne oven i dette også skaber merværdi i form af bedre bymiljøer.

Vores mål er derudover at højne videns- og samarbejdsniveauet omkring klimainsatser.

Indsatsen understøtter Realdanias filantropiske mål om at fremme bæredygtige byer og fremme sundt, effektivt og bæredygtigt byggeri.

Indsats

Realdanias konkrete klimainsatser er mangfoldige. Fra vores støtte til det globale bynetværk C40 og den afledte danske indsats DK2020. Til konkrete planer og fysiske eksempler på f.eks. havvandsbeskyttelse, som andre byer kan lade sig inspirere af. Også gennem indsatser for mere bæredygtigt byggeri bidrager vi til at løse klimaudfordringen.

I langt de fleste klimainsatser er det et omdrejningspunkt at skabe og udbrede ny viden og nye samarbejder hos de relevante aktører. Ved at skabe rammer for at byer, kommuner og andre kan dele viden og inspirere hinanden, får samfundet som helhed mest muligt ud af klimainvesteringerne. Samtidig har vi i indsatserne fokus på, at de ikke bare løser klimaproblemet men også på andre måder skaber merværdi i form af bedre byer.

1. Frederikshavn

Vision om 100 procent vedvarende energiforsyning i 2030. Fokus på grøn transport, integration af industriel overskudsenergi samt klimasikring. Samarbejder med syv andre jyske kommuner om scenarieplanlægning.

2. Jammerbugt

Samarbejde på tværs af forvaltninger styrker arbejdet med at udarbejde og gennemføre en forpligtende klimaplan. Potentiale i partnerskab med erhvervsliv og kommunens mange sommerhusejere.

3. Randers

Fokus på bæredygtig byudvikling, heriblandt klimatilpasning og skovrejsning. Støtte til udvikling af en sammenhængende klimastrategi og -plan. Vil styrke partnerskaber med virksomheder og borgerne.

4. Lemvig

Udfordret af stigende havvand og har afsluttet en visionær højvandssikring af havnen. Klimapartnerskaber med lokalt landbrug. Koordinerer samarbejde med syv andre jyske kommuner om scenarieplanlægning.

5. Aarhus

Stor erfaring med klimatilpasning og gode inspirationsprojekter. Arbejder målrettet med grøn transportplanlægning og el-delebiler. Fokus på partnerskaber og strategisk videndeling i DK2020-netværket.

6. Vejle

Stærk på klimatilpasning som kystby. Arbejder bl.a. med affald som ressource og grøn byudvikling. Fokus på bedre data og udvikling af sammenhængende klimaplan.

7. Samsø

100 procent selvforsynende med vedvarende energi. Fokus på fossilfri opvarmning, transport, landbrug samt klimatilpasning. Scenarieplanlægning og mål om at indarbejde alle kilder til emissioner.

8. Fredericia

Ønsker at styrke tværkommunalt samarbejde samt partnerskaber med forsyningselskaber, borgere og andre aktører. Fokus på at omsætte klimastrategi til forpligtende klimaplan.

9. Middelfart

Innovative klimaprojekter (Klimabyen, energirenovering, grøn finansiering, bæredygtigt byggeri m.m.). Stærk på inddragelse af borgere og andre aktører. Fokus på klimamål og handlingsorienteret klimaplan.

10. Assens

Fokus på klimatilpasning (oversvømmelser/ekstrem nedbør). Behov for forebyggende klimaplan. Fokus på at udarbejde en egentlig klimastrategi samt prioritering og måling af indsatsen.

11. Sønderborg

Fokus på klimatilpasning (oversvømmelser/ekstrem nedbør). Behov for forebyggende klimaplan. Fokus på at udarbejde en egentlig klimastrategi samt prioritering og måling af indsatsen.

DK2020

Med DK2020 sætter Realdania, det internationale bynetværk C40, den grønne tænketank CONCITO og en række kommuner skub i indsatsen for at opfylde Parisaftalen på kommunalt niveau. Her er, hvad de enkelte kommuner arbejder med.

11. Sønderborg

Arbejder i offentligt-privat partnerskab, ProjectZero. Er kommet langt med energiforsyning og partnerskaber med virksomheder og borgere. Fokus på styrket samarbejde mellem stat, regioner og kommune.

12. Helsingør

Mange klimatilpasningsprojekter. I gang med scenariemodellering frem mod CO₂-neutralitet og søger sparring om klimatiltag. Fokus på bl.a. energirenovering af kommunale bygninger og transport.

13. Allerød

Fokus på natur- og miljøplanlægning og på samarbejde med private virksomheder om nye løsninger. Fokus på højt bilejerskab, mange parcelhuse og manglende udbredelse af fjernvarme.

14. Roskilde

Er kommet langt med strategisk energiplanlægning og en grøn energisektor. Fokus på grøn transport, herunder el-busser. Har stor erfaring med scenariplanlægning, som de bruger i DK2020-arbejdet.

15. Albertslund

Har i årevis haft fokus på bæredygtighed. Ejer en stor del af forsyningssektoren og er langt med grøn forsyning. Stærk dialog med borgerne og fokus på transport og cyklisme.

16. Frederiksberg

Storbykommune, langt på forsyningsområdet og med klimatilpasning. Fokus på transport, ambition om at blive Danmarks førende elbilskommune samt cirkulære løsninger i samarbejde med borgerne.

17. Lejre

Klimaindsatser tilpasset kommunens mange landsbyer og stedbundne ressourcer. Koordinerer ny planstrategi med handlingsorienteret klimaplan. Dialog med borgerne og særligt fokus på landbrug og transport.

18. Høje-Taastrup

Gode resultater/Er kommet langt med energiforsyning (fjernvarme). Pendler-/transportudfordret med fokus på e-mobilitet. Erfaringer med fossilfri varme og transportsektor vil kunne inspirere andre kommuner.

19. Køge

Fokus på kollektiv transport, klimatilpasning og sikring mod havvandsstigning i nye byområder. Udvikler klimaplan, der tager højde for igangværende byudvikling. Særlig fokus på forsyning og transport.

20. Lolland

Demonstrationskommune for nye vedvarende energiløsninger. Udfordret af stigende havvand. Fokus på landbrug og transport samt styrket datagrundlag og sammenhængende indsats.

København

Københavns Kommune har som medlem af C40 også en klimaplan, der lever op til C40's standard og Parisaftalens mål.

Steder der gør en forskel

Af **Steen Breiner** Foto **Lars Engelgaard**

De er over hele landet. Særlige steder, som måske kun har været kendt af de lokale. Eller hvis potentiale ikke har været foldet helt ud. Over de seneste syv år har 35 særlige steder i Danmark fået hjælp til at udvikle sig gennem Realdanias indsats 'Stedet Tæller'.

Det er lokale ildsjæle og kommuner, der har drevet projekterne. Med udgangspunkt i og respekt for det enkelte steds kvaliteter. Og projekterne har faktisk gjort en forskel, viser en analyse, som analysefirmaet Moos-Bjerre har foretaget. Således svarer 81 procent af projektlederne, at deres projekt har styrket livskvaliteten blandt de mennesker, der bor i lokalområdet, og at projekterne har styrket den lokale udvikling ved f.eks. at skabe nye jobs og tiltrække turister.

De 35 projekter kan, sammen med evalueringen og andre publikationer, ses på hjemmesiden stedet-taeller.dk

Madkulturhuset, Bornholm

Melstedgaard Landbrugsmuseum er i de senere år blevet et center for bornholmsk madkultur. Og i 2015 kom madkulturhuset til. Gaarden, som den kaldes, er nu et samlingssted for såvel lokale fødevarerproducenter som for øens beboere og gæster, der på madkurser kan lære om bl.a. bagning, fermentering, urter og røgning. Og på 'madlabs' kan man lave mad sammen på tværs af erfaring og generationer.

Projektet har ført til, at flere fødevareriværksættere har valgt at bosætte sig på Bornholm. Samtidig er Gaarden blevet den daglige udviklingsplatform og branchehus for over 70 regionale fødevarerproducenter i foreningen Gourmet Bornholm. Og den er indgangsdøren til de mange nye fødevareriværksættere, som får hjælp til etableringen af deres virksomhed. Endelig er antallet af betalende besøgende på Melstedgård Landbrugsmuseum fordoblet til nu ca. 30.000 gæster om året, siden Madkulturhuset stod færdigt i foråret 2015.

Camønoen, Møn

Danmarks venligste vandrerrute. Sådan kalder folkene bag Camønoen selv den 175 km samlede stierute, der strækker sig over Møn, Bogø og Nyord. En vandrerrute, hvor eksisterende stier og ruter er blevet forbedret, shelters er opført, og ikke mindst er der anlagt en række 'Camøno-kryds', hvor folk kan mødes på deres færd rundt på øen.

I 2014 fik Camønoen støtte til at skabe en fælles destination og udvikling i et udfordret område. Siden er interessen vokset eksplosivt, og i dag vandrer 11.000 gæster hvert år på stierne. Projektet viser, hvordan mindre lokalsamfund kan samarbejde om at formidle et yderområdes natur og kultur – og samtidig skabe en samlet destination.

Hasmark Strandoase, Fyn

Hasmark har én af Fyns længste og bedste badestrande og er omgivet af mange små, fine attraktioner. Men området var også nedslidt og havde brug for et løft. Så i 2014 fik området støtte til at gennemføre et stærkt og samlende arkitektonisk greb med bedre rammer for tilgængelighed og livskvalitet.

Der blev som led i projektet anlagt en rummelig parkeringsplads og en kørestolvenlig sti. Derudover er der skabt en helt ny strandpark med grønne arealer, små bakker og dale, buske og træer, shelters, boldbane og andre elementer. Strandoasen er et af flere elementer, der er sat i gang i området for fortsat at kunne tiltrække børnefamilier og livsnydere.

Arbejdende pumpestationer, Skjern

Smeltevand fra den nordlige iskappe formede landskabet omkring Skjern Å, der udspringer i Midtjylland og løber hele vejen til Ringkøbing Fjord, hvor den danner Danmarks eneste floddelta. Åen er Danmarks største og mest vandrige.

I 2015 fik Ringkøbing-Skjern Kommune støtte til at udnytte og forbedre de eksisterende muligheder på stedet – bl.a. ved at tre fungerende pumpestationer er forvandlet til udkigstårne langs åen. En trappe og en elevator leder op på toppen, hvor arkitekterne har bygget til. Man ser ud over åen, kanalen, markerne, digerene, grusvejene og alle 360 grader rundt. Projektet er siden blevet præmieret flere gange.

Pumpestationerne fortæller både om Danmarks sidste store landvinding, da man i 1960'erne drænede og rettede åen ud. Og om det endnu større naturgenopretningsprojekt et par årtier senere. Ca. 100.000 gæster lægger årligt vejen forbi pumpestationerne.

Bovbjerg Fyr, Lemvig

På kanten af Bovbjerg Klint rager det 26 meter høje, røde Bovbjerg Fyr op over landskabet. Fyret fra 1877 er stadig i funktion, men i dag er det kun den øverste del af tårnet med selve lanternen og maskineriet, der ejes af Søfartsstyrelsen. De sidste fyrfolk forlod stedet i 2003, og siden har det været drevet som et lokalt mødested af ca. 130 frivillige.

Bovbjerg Fyrs udfordring var, at der ikke var plads nok til at imødekomme den efterspørgsel og de aktiviteter, der var. I 2012 og igen i 2018 fik fyret derfor støtte til en opdatering med bl.a. en café og et nyt køkken. Det har bl.a. medført, at flere virksomheder og institutioner nu bruger faciliteterne, og at turisterne kommer til i stigende mængder. Noget, som både de små lokalsamfund omkring fyret og hele kommunen drager nytte af.

**for beboere og besøgende
for fællesskab
for stedets potentialer**

Foto: Adam Mørk/Arkitekt Kristine Jensens Tegnestue

Solnedgangspladsen

Når dagen går på hæld, samles både beboere og besøgende på Solnedgangspladsen i Gammel Skagen for at nyde synet af solen, der går ned over Vesterhavet. En plads, der binder by og hav sammen, men også en plads, som efterhånden trængte til en opgradering. Den nye Solnedgangsplads, der bl.a. er skabt af kunstneren Ingvar Cronhammar, består af to dele: en solskive og en række små nye klitter.

Solskiven er over 20 meter i diameter og er prydet med spejlende granitflager, så skyerne og solens stråler reflekteres. Klitterne lægger sig ikke kun i forlængelse af kystbeskyttelsen ud for Gammel Skagen, men giver også læ på de blæsende aftener.

Projektet er en del af Realdanias kampagne 'Stedet Tæller' der viser nye veje til en positiv udvikling af områderne uden for de største byer i Danmark.

Samarbejdspartnere: Frederikshavn Kommune, Grundejerforeningen Gl. Skagen, Inger og Asker Larsens Fond og ENV-"Fonden".

Et forsknings-boost til byggeriet

Byggeriet står for en stor del af Danmarks samlede CO₂-udledning. Samtidig består branchen ofte af mindre virksomheder, der mangler tid og økonomi til større udviklingsarbejder. Derfor sætter Innovationsfonden og Realdania nu fokus på forskning og innovation i byggeriet.

Af **Erik Holm**

I løbet af 2020 tager 15 erhvervsforskere fat på en vigtig opgave: Med fokus på klima og byggeri skal de hver især – og sammen – finde innovative løsninger på, hvordan byggeriets CO₂-udledning og udledning af andre drivhusgasser kan reduceres.

Og det er der brug for, siger Tina Fanø, der er formand for Innovationsfonden, som sammen med Realdania investerer i erhvervsforsker-projekterne. For selv om der både i Danmark og internationalt så småt er udviklet nye cirkulære byggematerialer, teknologier for genbrug og byggerier med cirkulære aftryk, er der fortsat langt til en reel omstilling i den danske byggesektor.

”Byggeriet står for en stor del af Danmarks samlede CO₂-udledning, og med de politiske ambitioner, der nu er vedtaget, er det utroligt vigtigt, at vi tager det til næste niveau. Med erhvervsforsker-teamet accelerer vi udviklingen mod klimavenlige bygninger, nye materialer, nye forretningsmodeller, en større grad af genanvendelse samt forskellige teknologier, der kan bruges inden for byggeriet,” forklarer Tina Fanø.

De 15 nye erhvervsforskere er andet hold af erhvervs-ph.d’er, som Innovationsfonden og Realdania sammen finansierer. Ni forskere har allerede i et par år været i gang med projekter, der skal skabe mere intelligente og bæredygtige byer.

En hjælpende hånd til klimaet

Byggeriets energiforbrug til opvarmning og nedkøling af bygninger tegner sig for 20 procent af Danmarks samlede CO₂-udledning. Dertil skal lægges indlejret energi til produktion af materialer, transport til byggepladsen og produktion på byggepladsen. Her er der endnu ikke et præcist tal for Danmark, men ifølge World Green Building Council er tallet 11 procent globalt set.

Men en af udfordringerne i byggeriet er, at byggebranchens virksomheder ofte er relativt små. Det betyder, at mange har svært ved at afsætte tid og økonomi til udviklingsarbejde og til at opsøge og integrere ny viden og innovation.

En omstilling til cirkulært byggeri kan bidrage til at løse klimakrisen.

Tina Fanø

Formand, Innovationsfonden

Tina Fanø

Formand for Innovationsfonden, som sammen med Realdania investerer i erhvervsforsker-projekterne.

Foto: Søren Svendsen

”En omstilling til cirkulært byggeri kan bidrage til at løse klimakrisen. Men vi må også anerkende, at det er vanskeligt for den enkelte virksomhed at tage initiativet. Derfor er det naturligt, at Innovationsfonden så at sige giver klimaet en hjælpende hånd ved at gå ind i dette initiativ. Vi har til opgave at fordele offentlige midler, der kan styrke innovation, og her ønsker vi at give et vidensløft til byggeriet,” siger Tina Fanø, som ud over at være formand for Innovationsfonden også er koncerndirektør i Novozymes.

Samarbejde på tværs

De 15 forskere skal i hverdagen arbejde i hver deres virksomhed og med hvert deres projekt. Men de skal også – med BLOXHUB i København som omdrejningspunkt – arbejde sammen i et fagligt fællesskab. ”Erhvervsforskere kan tit være lidt ‘Palle alene i verden’, så her får de et fællesskab sammen med →

↑ Forskerne skal med BLOXHUB som omdrejningspunkt arbejde sammen i et fagligt fællesskab ved siden af arbejdet med hvert deres projekt. BLOXHUB har til huse i BLOX på Københavns havnefront.

Foto:
Rasmus Hjortshøj – COAST

2021

Det er planen, at Grand Solutions-projekterne kan sættes i gang i 1. kvartal 2021.

virksomheder og vejledere. Det er ret unikt, og alle får et vidensløft,” siger Tina Fanø.

Hun tilføjer, at det ikke kun er forskerne, der får noget ud af det tværgående samarbejde. Det gør virksomhederne også.

”De betaler så at sige en del af regningen for én forsker, men får faktisk 15, fordi alle findings præsenteres på tværs af alle virksomheder. Det er noget, der løfter hver enkelt virksomheds vidensniveau og skaber grundlag for, at forskningsprojekterne kan omsættes til virkelighed,” fortæller hun.

De 15 projekter skal køre simultant, for at forskerne og virksomhederne kan få det maksimale udbytte af at arbejde på tværs. Et projekt varer typisk tre år, så i løbet af 2023-2024 vil resultaterne være klar, og den samlede indsats vil blive evalueret.

Grand Solutions

Innovationsfonden og Realdania er også gået sammen om en såkaldt Grand Solutions-satsning. Her er målet at støtte store, ambitiøse forsknings- og innovationsprojekter, typisk baseret på konsortier mellem en række aktører. Det kan f.eks. være virksomheder og universiteter. Et typisk Grand Solutions-projekt løber over 3-4 år.

”Vi har i Innovationsfonden gode erfaringer med Grand Solutions, fordi netop store samarbejder mellem forskere og private virksomheder ofte ender i meget konkrete og værdiskabende løsninger. F.eks. inden for klimaproblematikken og grøn omstilling,” siger Tina Fanø.

Et Grand Solutions-eksempel er projektet Flexible Energy Denmark, der ved hjælp af kunstig intelligens skal sikre, at der i stedet for en udbygning af elnettet sker en bedre udnyttelse af den kapacitet, der allerede eksisterer. Bag projektet står fire universiteter og forsyningssektoren, virksomheder og kommuner.

Grundmodellen i en Grand Solution er, at forskere og en eller flere virksomheder arbejder sammen i et konsortium. Men i Realdanias og Innovationsfondens initiativ går man skridtet videre, så de enkelte konsortier også skal arbejde sammen på tværs.

”Med den arbejdsform forventer vi at se resultater, vi ellers ikke ville opnå. Normalt arbejder sådanne konsortier i hver sin retning, eller også konkurrerer de inden for samme felt. Men her er det en forudsætning, at de samarbejder og deler viden,” siger Tina Fanø. •

Realdania og bæredygtigt byggeri

Udfordring

Verden over flytter flere og flere til byerne, og vi står over for et kæmpe byggeboom, som er uden sidestykke i historien. Det åbner op for mange, nye muligheder for den danske byggesektor, og det kræver samtidig nytænkning og innovation.

Samtidig er der en del små virksomheder og startups, der arbejder med udviklingen af innovative og bæredygtige løsninger. De arbejder typisk med enkeltløsninger, og de kan være sårbare i udviklingsprocessen og overgangen til markedet. Endelig har virksomhederne oftest begrænset kobling til forskningsverdenen.

Mål

Målet med Realdanias samlede indsats for forskning og innovation i byggeriet er med en række forskellige indsatser at bidrage til, at vi i Danmark indtager en central position i forhold til at medvirke til at udvikle fremtidens bæredygtige byer.

De igangværende tiltag skal skabe gode innovationsforløb for virksomheder på området, understøtte samarbejde på tværs i sektoren og få koblet branchens indsats med forskningen på området.

Indsats

Realdania har gennem årene arbejdet for at understøtte innovation i byggesektoren. Derfor har vi gennem flere indsatser støttet en række initiativer målrettet virksomheder, der satser på innovation, videndeling og samarbejde.

Blandt de konkrete initiativer i de kommende år er f.eks. en indsats, der skal hjælpe de innovative løsninger ud på markedet, et innovations- og accelerationsprogram om tech-baserede løsninger og samarbejde med Innovationsfonden om erhvervsforskning og Grand Solutions.

Samarbejde

Det er aktørerne på det private marked, der skal sikre både udviklingen og spredningen af fremtidens bæredygtige byløsninger. Og da mange byløsninger er komplekse og går på tværs af fagligheder, er der brug for samarbejde. Derfor baserer initiativerne i indsatsen sig oftest på virksomhedssamarbejde og på samarbejder mellem virksomheder og forskningsinstitutioner.

Forskerteamet giver adgang og muligheder

Mohammed Almahmood er en af ni forskere, der lige nu arbejder med at skabe mere bæredygtige og intelligente byer.

Af Erik Holm Foto Søren Svendsen

Hvordan bruger vi mennesker de byrum, som arkitekter og andre designere udtænker for os? Spørgsmålet er enkelt, men svaret kompliceret. Sådan lyder det fra erhvervspostdoc Mohammed Almahmood, der arbejder på at skabe en computermodel, som kan forudsige, hvordan et byrum rent faktisk vil blive anvendt.

Han er en af ni erhvervsforskere inden for byggeforskning, der i 2018 fik støtte fra Innovationsfonden og Realdania. Det var første gang, de to organisationer gik sammen om at støtte erhvervsforskerprojekter. Samtidig var det en forudsætning, at forskerne skulle samarbejde på tværs.

Erhvervsforskerne arbejder med hvert deres projekt. Men tilsammen udgør de et forskerteam, der arbejder med at udvikle en række nye løsninger, som skal skabe mere bæredygtige og intelligente byer. I teamet kan de netværke og udveksle erfaringer med hinanden, med vejledere og virksomheder samt de øvrige brugere af BLOXHUB, hvor teamet har fælles mødested.

Unik mulighed

Mohammed Almahmood håber og forventer, at han kan fortsætte sin forskning, efter at hans projekt er færdigt. Han udvikler en simulering af menneskers bevægelser i byrum, hvor designere kan teste, hvordan fodgængere på pladser, torve og gader vil reagere på forskellige elementer. Det kan være bevoksning, forskellige typer af facader på bygninger, vandløb og andre arkitektoniske elementer.

"Selv små ændringer i et bydesign kan betyde meget for, hvordan vi ender med at bruge et byrum. F.eks. skal bænke i Norden stå i solen, ikke

↑ Mohammed Almahmood har fået udvidet sit netværk gennem forskersamarbejdet i BLOXHUB. Det giver adgang til andre forskere og virksomheder.

Foto: Søren Svendsen

i skyggen, mens det forholder sig modsat i solrige egne," forklarer Mohammed Almahmood.

Lige nu arbejder han sammen med en entreprenørvirksomhed, der vil bruge den nye simulering og viden fra Virtual reality til at finde ud af, hvordan man kan indrette en byggeplads, så den generer naboerne mindst muligt.

Mohammed Almahmood er ikke i tvivl om, at han har fået værdi ud af at arbejde sammen med de øvrige otte erhvervsforskere.

"At være en del af dette forskerteam er en unik mulighed for at etablere potentielle samarbejder på tværs. Det handler meget om at udvide sit netværk og få adgang til andre forskere og innovative virksomheder," siger Mohammed Almahmood. •

Danskerne i det byggede miljø

Vi er generelt ret glade og tilfredse med vores naboer. Derudover er boligen vigtigere end rejsen og bilen, og så er vi optaget af energirenovering, særligt hvis vi også kan spare penge. Her er et lille udpluk fra Realdanias og Videncentret Bolius' store årlige undersøgelse 'Danskerne i det byggede miljø'.

Boligen vigtigere end ferien og bilen

37,5%

På spørgsmålet: "Hvor vigtigt er valg af følgende ting for dig?" svarer 37,5 % af danskerne, at boligen er "meget vigtig". Derefter kommer rejser (18,1%), bil (17,5%), madvarer/beklædning (16,3%) og mobiltelefon/elektronik (11,1%).

Hvad optager boligejerne?

Generel vedligeholdelse er det, der optager boligejerne mest.

88,2%

Generel vedligeholdelse

66,1%

Haven

64,4%

Indeklima

58,8%

Energi og energirenovering

46,1%

Indbrud

Energirenovering og klima

4 ud af 10

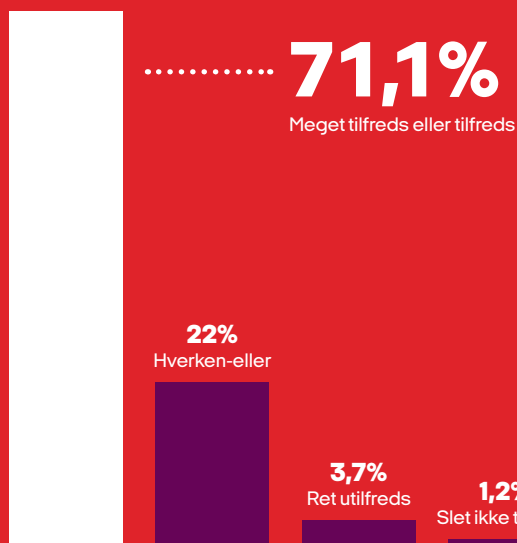
4 ud af 10 boligejere nævner økonomi samt bedre komfort og indeklima som motivation for at energirenovere boligen. 3 ud af 10 motiveres af miljømæssige overvejelser.

Hvad har betydning for trygheden?

At have et godt nabo-skab. At bo på landet eller i de mindre byer.

Tilfredshed med naboerne

Mere end 7 ud af 10 danskere er tilfredse eller meget tilfredse med deres naboer.

Gårdmiljø giver fællesskab

45,3% af beboerne i etageejendomme med et godt gårdmiljø holder øje med hinandens boliger. I ejendomme uden et gårdmiljø er det tilsvarende tal 21,3%.

Hvorfor bor du, hvor du bor?

34,7% nævner nærhed til naturen som primær grund til at bo der, hvor de bor.

Boligens betydning for livskvaliteten

For de fleste danskere har boligen i høj eller meget høj grad betydning for livskvaliteten.

Læs hele undersøgelsen 'Danskerne i det byggede miljø' på realdania.dk/dbm

Undersøgelsen er baseret på 7.083 nationalt repræsentative interviews blandt personer i den danske befolkning over 25 år. Dele af spørgeskemaet er sammenfaldende med en tidligere Bolius-undersøgelse blandt danske boligejere. Disse spørgsmål er blevet fastholdt for at kunne se på udviklingen over tid. Hvor det er muligt, er der derfor anvendt tidsseriedata. Data er indsamlet af Kantar Gallup i 2019.

Mig & mit underværk

En gammel DSB-station er blevet til bryghus. En nedlagt motorfabrik har fået nyt liv. En mølle er blevet byens samlingssted.

Men kun fordi lokale ildsjæle fik en god idé og gjorde noget.

Siden 2011 har Realdania gennem kampagnen 'Underværker' – og tidligere indsatsen 'Byggeriets Ildsjæle' – støttet hundredvis af projekter i det byggede miljø, som er drevet af frivillige. På de næste sider kan du møde nogle af ildsjælene og deres projekter.

Af **Steen Breiner**

↑ Hvor der før var et helt sort rum, er der nu lysnet og lukket op, så dagslyset kan strømme ind. Dermed kan rummet bruges til mange forskellige initiativer.

→ Julie Melgaard Smidt (tv.) og Stine Skjødt Mygind.

Foto: Maria Dønvang

Det 3. Rum

På sydhavnen i Aarhus er et gammelt medie-rum – en black box – gået fra at være et helt sort betonrum til et mødested for unge kulturskabere og kreative hoveder. Primært ved at sætte døre i facaden, så dagslyset kan strømme ind, og ved at male lokalet lyst.

”Rummet kunne ikke bruges til så meget før, men nu er der masser af muligheder. Tanken er, at det er de enkelte initiativtagere, der selv bygger lokalet op til det, de skal bruge det til. Uanset om det er undervisning, en koncert eller en filmaften,” fortæller Stine Skjødt Mygind, der har været projektleder på

forandringen. Hun og Julie Melgaard Smidt udgør lederteamet i foreningen Frontløberne, der sammen med studenterforeningen STAK står bag det nye mødested, der nu hedder 'Det 3. Rum'.

”Selv om Aarhus er en stor by med et rigt kulturudbud, manglede der et sted, hvor de mindre kendte talenter kunne udfolde sig,” siger Stine Skjødt Mygind.

”Vi har haft pop-up-koncerter med up-and-coming musikere og i det hele taget fået et rum, hvor den unge scenekunst kan udfolde sig. Det havde vi ikke tidligere i byen.”

→ De tre fabriksejere. Fra venstre Lone Søndergaard, Nina Rydal Andersen og Julie Skaar.

Foto: Melissa Hegge

Motorfabrikken Marstal

Det var Lone Søndergaard, der først fik øje på, at Marstals gamle motorfabrik var røget på tvangsauktion. Og når man er fra Marstal på Ærø, så har man pligt til at gøre noget, syntes hun. Så hun ringede til veninderne Julie Skaar og Nina Rydal Andersen, der ligeledes er opvokset i Marstal.

"Hun sagde: 'Hvad med at købe den? Vi må gøre noget for vores ø,'" fortæller Nina Rydal Andersen, der ellers for længe siden havde forladt øen til fordel for et liv på Nørrebro i København.

Så det gjorde de. For den beskedne sum af 1.000 kr. For der var ingen andre, der ville have motorfabrikken med tilhørende maskiner. Men inden de slog til, holdt de to møder med de lokale borgere for at sikre sig, at de havde øens opbakning til at overtage den og lave noget nyt. Det havde de, godt hjulpet på vej af, at de var på hjemmebane, og alle kendte deres familier.

Fra starten vidste de tre kvinder, at motorfabrikken skulle bruges til mere end én ting. Ikke bare en restaurant, ikke bare et galleri. De ville lave noget, der kom Ærø til gode. Og de ville forny lokalerne for at bevare stedet.

"Det skulle både pege frem og tilbage. De håndværksmæssige traditioner skulle bevares, og da en del af de gamle medarbejdere stadig levede, tilbød vi dem, at de kunne komme og bruge maskinerne og have en hverdag i huset. Vi kalder dem motor-mændene. Men stedet skulle også bruges til events og andre ting, for vi var nødt til at tjene nogle penge. Vi kan ikke leve af frivillighed alene," siger Nina Rydal Andersen.

I dag er de godt på vej, men der er stadig langt igen. Endnu mangler de finansiering til den sidste ombygningsetape, og uden den kan de ikke holde de store events, fordi faciliteterne ikke er gode nok. Men de har fået gang i et kontorfællesskab, og så bruges motorfabrikken af byens egne borgere, lige fra børnene til pensionisterne, fortæller Nina Rydal Andersen, der – til sin egen store overraskelse – er endt med at flytte tilbage til Marstal.

"Vi kan mærke, at humøret er vendt tilbage til byen. Både på grund af vores initiativ, og fordi der igen er åbnet en færgerute. Vi har lavet tiltag for de unge, så de kan føle en stolthed over at komme fra Ærø, og der er i det hele taget en følelse af, at der nu igen er liv," slutter hun.

← De tidligere ansatte på Motorfabrikken Marstal har fået lov til at komme tilbage til deres maskiner, som fulgte med bygningerne på tvangsauktionen. På den måde er fabrikken blevet et dagligt mødested for dem.

Foto: Jens Lindholm

↑ Rasmus Romme fik ideen til naturcentret i den gamle gård på Lyttesholm.

↓ Lyttesholm har ved hjælp af ildsjælekræfter udviklet sig fra en forfalden gård til et levende naturcenter.

Foto: Claus Bjørn Larsen

Lyttesholm Naturcenter

Når Rasmus Romme gik ture i det fredede naturområde Lyttesholm lige uden for Rødby, ærgrede han sig over synet af en gammel gård, der var ved at falde fra hinanden. Dels fordi bygningerne engang havde været flotte. Dels fordi det skæmmede den 800 hektar store naturperle. Men så fik han en ide.

"Der er ikke andre bygninger i området, så jeg tænkte, at det ville være et oplagt sted – ja, faktisk det eneste sted – at lave et naturcenter," siger Rasmus Romme, der satte handling bag ordene og kontaktede ejeren af bygningerne. Det endte med en aftale, hvor Romme og 10-12 andre frivillige fik nøglerne og en huslejfri kontrakt.

"Og så gik vi ellers i gang med at søge midler og rydde op og lave planer," siger han. Gruppen af frivillige fik hjælp af sommerhusejerne i området, der også godt kunne se en ide i, at naturcentret blev et attraktivt mødested, som kunne tiltrække turister.

Hovedbygningen rummer nu en udstilling om området og tre værelser, der kan lejes. I staldbygningen skal der laves samlingslokale, hvor der kan være skoleklasser, og den gamle hestestald skal blive til naturværksted.

"Vi har mange foreninger og institutioner, der kommer herud. Samt flere og flere turister. Samtidig mødes vi frivillige her en gang om ugen. Så naturcentret er også blevet et sted med plads til socialt samvær," siger Rasmus Romme.

→ Såvel lokale børn som besøgende langvejsfra hygger sig med at lege og bygge huler i Hulebyggerlaboratoriet ved Sorø.

↓ Mariella Harpelunde Jensen er en af initiativtagerne til Hulebyggerlaboratoriet, der startede som en tv-serie.

Foto: Claus Bjørn Larsen

Hulebyggerlaboratoriet

Kreativiteten kender ingen grænser, når små og større børn – og voksne – bygger huler ved en gammel lejrskole i Sorø. Her holder Hulebyggerlaboratoriet til, og her kommer gæster fra nær og fjern for at eksperimentere med design og modelbyggeri.

Det hele startede faktisk med en tv-serie på DR's Ramasjang, kaldet 'Dansk Hulebyg'. Her tog programmet rundt i landet og hjalp børn, der drømte om deres helt egen hule. En af folkene bag serien var Mariella Harpelunde Jensen.

"Vi kunne se, at mange kunne lide det, så derfor lavede vi en lejrskole sammen med nogle håndværkere. Det blev vældig populært, og vi blev grebet af det. Men det var også svært, for når det er på offentligt område, skal vi overholde nogle særlige EU-sikkerhedsregler. Derfor gik vi på jagt efter vores eget private sted," fortæller hun.

Ildsjælene købte en forladt lejrskole ved Sorø, der var i forfærdelig dårlig stand. Men de tog fat, og

i dag har de både lejrskole og et stort naturområde, hvor der bygges huler på livet løs.

"De lokale skoler og daginstitutioner fra Sorø kommer ud til os, men samtidig kommer der også mange andre steder fra. Vi kan se, at de lokale har ranket ryggen lidt, fordi der nu kommer så mange, som synes, at det er et fedt sted at være. Det havde de nok selv svært ved at få øje på inden," siger Mariella Harpelunde Jensen.

Hulebyggerne bliver også brugt af kommunen som et godt eksempel på, hvad der sker i byen. Og foreløbig har to familier, der har været på besøg for at bygge huler, forelsket sig i området og er flyttet til byen.

"Så vi gør både noget for de lokale børn og for byen som sådan. Det er dejligt at se, at noget, der var forladt og glemt, kan få nyt liv igen," siger Mariella Harpelunde Jensen.

Domen i Titanparken

I det almene byggeri Titanparken på Nørrebro i København er en gruppe haveglade beboere gået sammen om at passe haven og glæden ved at se planterne vokse. De gør det sammen med en gartner og en netværksmedarbejder fra boligelskabet. Og det var også i denne gruppe, at ideen til en dome opstod.

"Egentlig var det gartneren, som havde set en dome et andet sted og tænkte, at sådan én skulle vi også have i Titanparken. Men det er beboerne, som skal drive og vedligeholde den, og det er også dem, som bestemmer, hvad den skal bruges til," siger Mette Nisgaard Larsen, der er netværksmedarbejder i området.

Domen er nu blevet det faste mødested for haveentusiasterne. Her kan de nemlig være i tørvejr året rundt. Her deles drømme om, hvordan haven skal udvikle sig, og der tales om, hvad de unge i kvarteret lærer om biodiversitet.

"Men der bliver også bare drukket te og hygget, for beboerne synes, at de har fået et fælles orangeri, som er deres, fordi de selv har været med til at skabe det. Vi kan også se, at nye beboere bliver begejstrede, når de opdager, at vi har sådan et fælles samlingssted," siger Mette Nisgaard Larsen.

→ Mette Nisgaard Larsen og nogle af ildsjælene fra Titanparken.

↓ Både børn og voksne hygger sig med at plante og se tingene gro i deres dome.

Foto: Maria Dønvang

Realdania støtter ildsjælene

Siden 2011 har Realdania målrettet støttet ildsjæleprojekter i det byggede miljø. I 2019 har vi støttet 42 projekter over hele landet. Fælles for ildsjælenes projekter er, at de bidrager til at skabe nye rammer for lokale aktiviteter, til fællesskaber og levedygtige lokalsamfund. Alle med gode ideer til et projekt kan byde ind og se ansøgningsfrister via underværker.dk

Skamstrup Mølle

Helt tilbage i 1992 tog borgerne i Skamstrup en beslutning: Møllen, der ellers var i fare for at falde sammen, skulle reddes. De lokale lagde frivillig arbejdskraft i projektet, og de fik også overtalt håndværkere til at stille op. En lokal enke gav det sidste skub med en anseelig donation.

"Hun sagde, at hendes mand, der lå på kirkegården, inden sin død havde bedt hende om at støtte møllen, da han gerne ville have noget pænt at se på," fortæller Gitte Husballe, der er opvokset i byen og nu er formand for mølleforeningen.

Alligevel tog det tid. Men i december 1999 var møllen klar til indvielse. Uheldigvis samtidig med at den store orkan ramte landet. Den fik fat i møllevingerne, der kom så meget ud af kontrol, at bremsen brændte alt for varm. Og møllen brændte ned til grunden.

"Da vi frivillige stod og så på flammerne, besluttede vi, at det ville vi ikke finde os i. Så vi startede forfra og ledte efter en anden gammel mølle, vi kunne få. Vi fandt en i Gislinge 15 km væk, som vi pillede ned og flyttede. Den blev så sat i stand og indviet i 2003," siger Gitte Husballe.

Efter således at have været igennem hele to projekter er borgerne i Skamstrup kommet tættere på hinanden, og de har fået en tro på, at alt kan lade sig gøre. Så efter møllens færdiggørelse er også forsamlingshuset blevet renoveret af ildsjælene.

"Det tilskrives jeg møllen. Vi lærte, at vi ikke skal vente, til vi har skrabet alle pengene sammen. Det er bare med at stå sammen og gå i gang. Så skal resten nok komme," siger Gitte Husballe.

Borgerne i Skamstrup bruger nu møllen som samlingssted. Det er her, de mødes op til jul, og i hele sommersæsonen holder de frivillige møllen åben hver søndag både for de lokale og turister.

→ Gitte Husballe (tv.) og en række af de frivillige, der har gjort Skamstrup Mølle til byens samlingssted.

Foto: Claus Bjørn Larsen

← Henrik Østergaard Nielsen er en af de 64 ildsjæle, der driver Vrå Bryghus.

Foto: Maria Dønvang

Vrå Bryghus

I Vrå manglede der et sted at samles. Og da en gruppe af byens borgere samtidig puslede med ideen om at brygge øl, opstod tanken om at lave et bryghus med tilhørende selskabslokale, drevet af ildsjæle fra byen. Den gamle stationsbygning midt i byen blev lejet til formålet.

"Vi startede med at bygge om og lave bryghal og det hele. Det var hårdt arbejde, men nu hvor det kører, kan vi se, hvor stor betydning det har for byen," siger Henrik Østergaard Nielsen, der har været med fra starten og i dag er en af de 64 frivillige, som laver alt fra at brygge øl til at servere og gøre rent. Bryghuset er nonprofit, og hele overskuddet geninvesteres i bryghuset.

Ildsjælene bliver også bestilt til at komme ud i de små landsbyer omkring Vrå, hvor de arrangerer ølsmagninger. På den måde har bryghuset fået en betydning, der rækker ud over stationsbygningen, og det er Henrik Østergaard Nielsen godt tilfreds med.

"Vi satser også på at få øl på flasker, som så kan sælges ved smagninger og i butikker. Indtil videre har vi kun øl på fad," siger han.

Målet er, at Vrå Bryghus med tiden skal drives som en socialøkonomisk virksomhed og være arbejdsplads for mennesker, der ellers har vanskeligt ved at komme ind på arbejdsmarkedet.

Om Realdania

Hvor kommer pengene fra?

Realdania har historisk sine rødder i realkreditvirksomhed. Grundlaget for Realdanias arbejde blev i sin tid skabt gennem mere end 150 år af danske boligejere og virksomheder, baseret på finansiering af fast ejendom. Realdania overgik i 2000 fra at være en finansiel forening til at arbejde filantropisk, da den daværende forening, RealDanmark, solgte sine realkredit- og bankaktiviteter til Danske Bank. Det blev besluttet, at foreningens basiskapital på 10,5 mia. kr. skulle anvendes til almennyttige formål inden for det byggede miljø. Foreningen fortsatte – nu bare med et filantropisk formål og med navnet Realdania.

3

overordnede strategiske mål for den samlede forening:

- Vi er her for nuværende og fremtidige generationer
- Vi fremmer en bæredygtig udvikling
- Vi fremmer ny viden og innovation

23,5 mia. kr.

Realdanias investeringsformue udgør knap 23,5 mia. kr. pr. den 31/12-2019. Det er afkastet fra investeringen af Realdanias formue, der danner grundlag for, at der hvert år uddeles penge til store og små indsatser inden for det byggede miljø.

I Danmark bor der næsten 6 mio. mennesker. Omkring 1.400 byer og flere end 4 mio. bygninger udgør rammerne om vores hverdag. Det er her, vi bor, arbejder, går i skole og dyrker sport. Det er her, vi lever vores liv. Og det er her, Realdania ønsker at gøre en forskel.

Realdania er en uafhængig filantropisk forening med omkring 165.000 medlemmer. De penge, vi deler ud til projekter, kommer fra afkastet af vores investeringsformue. Realdania støtter store og små projekter, der bidrager til at nå vores overordnede filantropiske mål – at skabe livskvalitet for alle gennem det byggede miljø.

Vi arbejder i både store byer, små byer og landsbyer – og over hele landet. Vi bidrager med økonomiske og faglige ressourcer til f.eks. byudvikling, byrum, parker, nye bygninger og gamle bygninger, der skal bevares for eftertiden. Og til de mange aktiviteter og forandringsprocesser, der er knyttet til det byggede miljø – f.eks. byggeri, arkitektur, restaurering, byudvikling og fysisk planlægning. Vi har fokus på, hvordan de fysiske rammer påvirker vores hverdag, vores relationer og vores sundhed.

Foreningens mål

Realdania ønsker med vores samlede ressourcer i form af foreningsaktiviteterne, investeringsafkastet og den filantropiske indsats at skabe højere livskvalitet inden for vores arbejdsfelt. Vi arbejder langsigtet, problemorienteret og dagsordensættende, og vi ønsker sammen med andre at bidrage til at løse aktuelle udfordringer i samfundet ved at udvikle det byggede miljø. Samtidig har vi som mål at engagere medlemmer over hele landet gennem vores medlemsdemokrati og de dagsordner, vi arbejder med.

Realdania arbejder på baggrund af tre strategier, der sætter en retning for hvert aktivitetsområde i foreningen: de kommercielle investeringer, forenings- og medlemsaktiviteterne og det filantropiske arbejde. Strategierne evalueres løbende og bygger på Realdanias vedtægter og det grundlag for Realdanias arbejde, som er fastlagt af bestyrelsen.

Transparens og åbenhed

Vi lægger i alle vores aktiviteter stor vægt på åbenhed og transparens. Vi arbejder ambitiøst for at nå vores mål. Og vi ønsker, at vores samarbejdspartnere og omverdenen i øvrigt opfatter os som kompetente, troværdige, respektfulde og imødekommende.

I det filantropiske arbejde er det vores ambition – i partnerskab med andre aktører – at udvikle og forandre gennem nytænkning, samarbejde og med den nødvendige risikovillighed. Det er vigtigt for os, at vores indsats er forankret i det hverdags- og arbejdsliv, hvor vi skaber værdi. Det sikrer vi gennem netværk, samskabelse og dialog med de mange aktører, vi samarbejder med rundt omkring i Danmark.

Vores filantropiske tilgang

Realdania ønsker med sine filantropiske indsatser at gøre en forskel over hele landet. Nogle gange sætter vi selv større indsatser i gang inden for et bestemt område. Andre gange er der tale om større og mindre projekter, der udspringer af lokalt engagement.

De filantropiske uddelinger omfatter både økonomiske, videnskabsmæssige og faglige bidrag. Og vores filantropiske værktøjskasse rummer en række forskellige redskaber som f.eks. udrædninger, kampagner, netværk, forskning og formidling.

Fælles for alle vores indsatser er, at de understøtter den filantropiske strategi og et eller flere af Realdanias seks filantropiske mål (side 70-71). Samtidig skal der være en klar filantropisk opgave. En opgave, andre aktører i samfundet, f.eks. markedet eller det offentlige, ikke løfter, eller ikke løfter i tilstrækkelig grad.

Vi samarbejder og deler viden

Samarbejde er en central del af Realdanias måde at arbejde filantropisk på. Vi tror på, at partnerskaber med de rigtige aktører omkring et problem giver de bedste, mest forankrede og mest effektfulde løsninger. Vores samarbejdspartnere er f.eks. staten, kommuner, fonde, foreninger, forskningsinstitutioner, det private erhvervsliv og lokale, frivillige ildsjæle.

Vi mener, at det er en vigtig rolle for en filantropisk forening at kunne samle alle relevante parter omkring de projekter, vi går ind i. Vi ser det også som en central opgave at dele den viden og de erfaringer, vi opnår gennem vores arbejde. Derfor er videndeling og kommunikation i både faglige miljøer og i brede kredse en del af vores strategi. Vi mener, at det er med til at skabe større effekt af vores arbejde.

Samfundsansvar

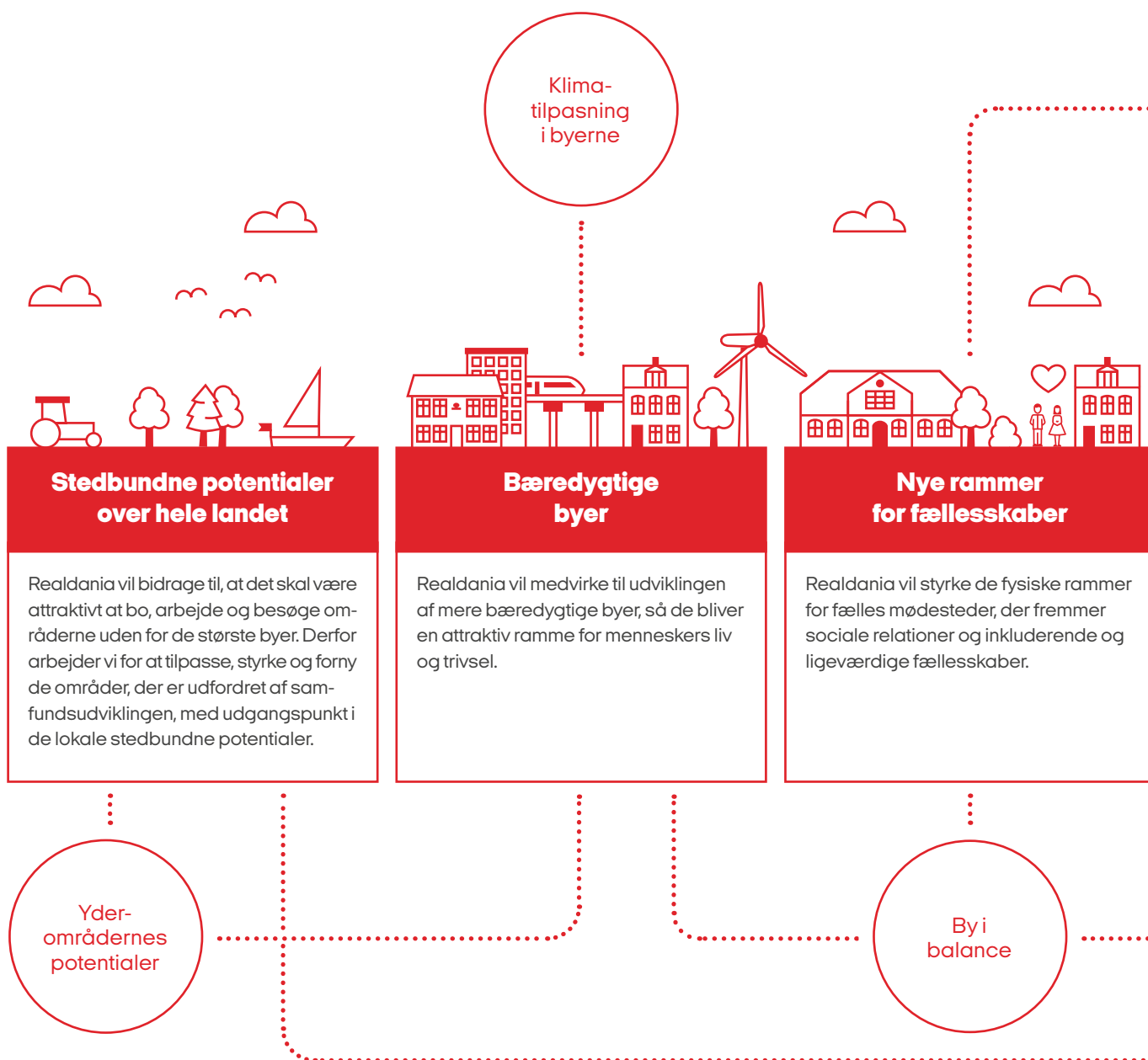
Realdania bidrager kontinuerligt og ambitiøst med at udvise samfundsansvar. Det gør vi ved at integrere økonomiske, sociale, miljømæssige og kulturelle hensyn i vores virke samt ved at understøtte menneskerettigheder og modvirke korruption.

Realdanias arbejde med samfundsansvar er inspireret af FN's 17 verdensmål samt af FN's ti Global Compact-principper, som vi tiltrådte som civilsamfundsaktør i 2011. Principperne har til formål at engagere verdens virksomheder og civilsamfundsorganisationer i at fremme universelle principper inden for menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljø og antikorrupition.

For at sikre den størst mulige samlede effekt af indsatsen arbejdes der i Realdania med samfundsansvar tæt på kerneaktiviteterne. Det betyder, at vi tager samfundsansvar, når vi bidrager til filantropiske projekter, når vi selv er bygherre, driftsherre eller når vi er investor – samt i det daglige arbejde gennem vores interne adfærd. •

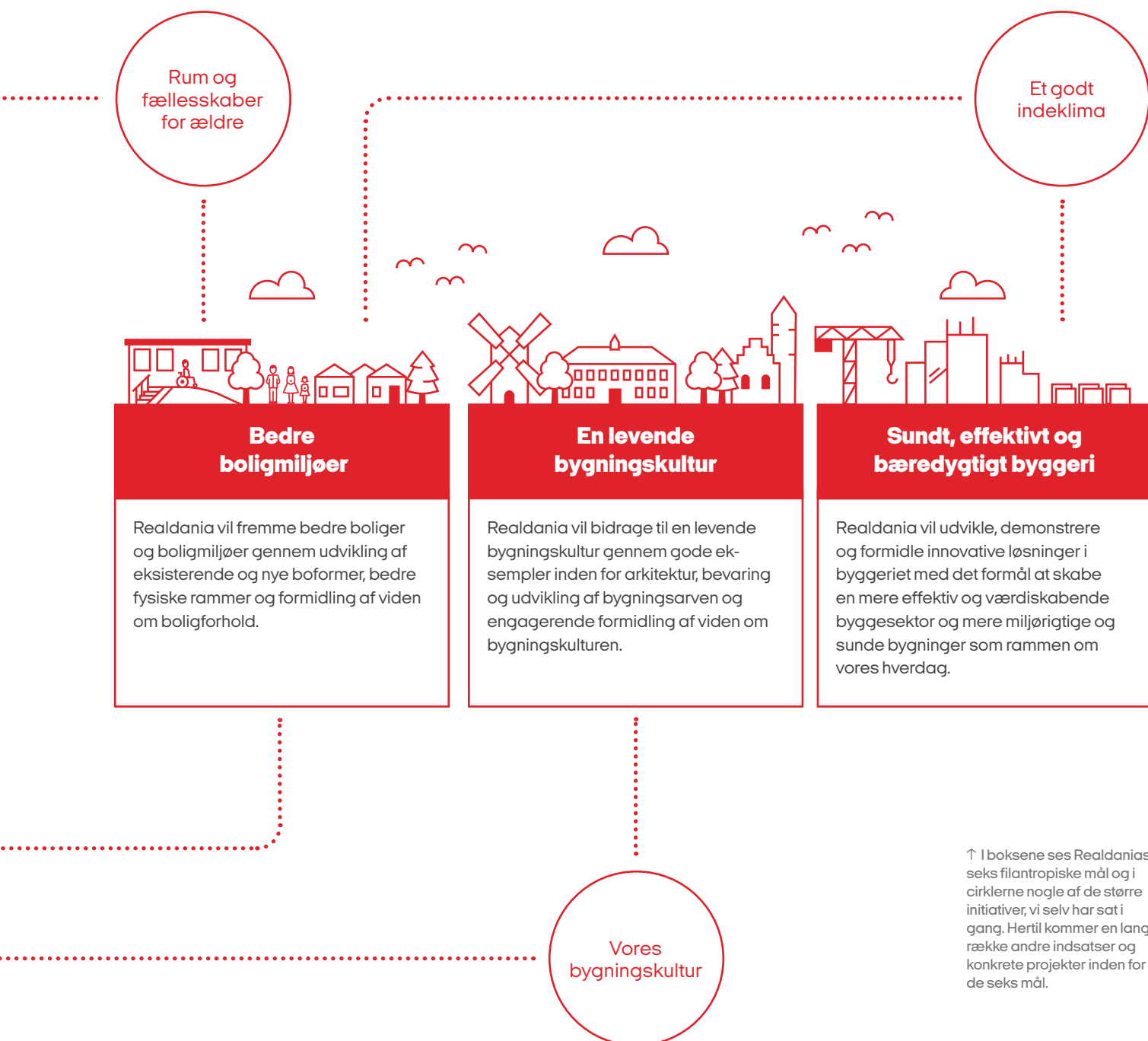
6

filantropiske mål

Realdania støtter store og små indsatser over hele landet og havde 825 igangværende projekter ved udgangen af 2019. Fælles for dem er, at de understøtter et eller flere af vores seks filantropiske mål og vores overordnede mission om at skabe livskvalitet gennem det byggede miljø. Der skal desuden være en klar filantropisk opgave, f.eks. en opgave, som det private marked eller det offentlige ikke selv løfter. De seks filantropiske mål afspejler både globale, nationale og lokale udfordringer, hvor det byggede miljø har en betydning for livskvaliteten.

En række af udfordringerne deler Danmark med lande over hele verden, f.eks. områder som klimaforandringer, urbanisering og en bæredygtig udvikling for store og små byer og for byggeriet. Det er Realdanias ambition, at vores indsats også bidrager til de 17 verdensmål for en bæredygtig udvikling, som FN har fastlagt.

Nøgletal

24,7 mia. kr. siden 2000

Siden 2000 har Realdania støttet filantropiske projekter for i alt ca. 20 mia. kr. Og har over samme periode derudover betalt 4,7 mia. kr. i skat. Da mange af projekterne er sket i samarbejde med andre, der også har støttet, er den samlede projektværdi ca. 40 mia. kr.

Årets nye projektbevillinger

Der er i 2019 bevilget 1.279 mio. kr. til filantropiske uddelinger og filantropiske ejendomsinvesteringer.

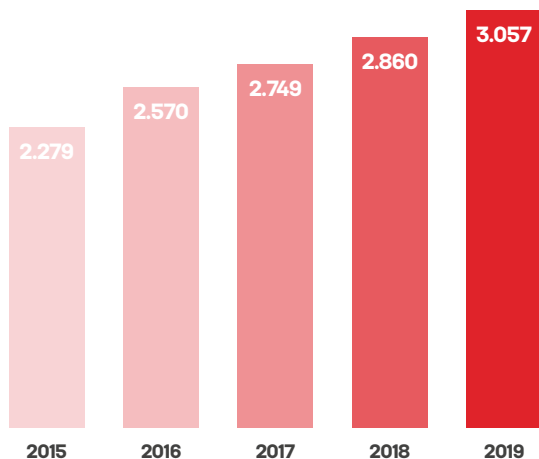
* Uddelinger netto består af årets reelle uddelinger fratrasket uudnyttede restbeløb fra tidligere års bevillinger.

** Delprojekter er projekter, der gennemføres under et hovedprojekt (f.eks. et byudviklingsprojekt med flere elementer) eller en kampagne.

Projekter og bevillinger	Antal nye projekter	Ny- og merbevillinger, mio. kr.	Samlet projektsum, mio. kr.
Uddelinger	150	1.291	4.126
Tilbageførte uddelinger fra tidligere år	-	-54	-
Uddelinger netto*	150	1.237	4.126
Filantropisk investeringselement	4	42	52
Projekter i alt	154	1.279	4.178
Delprojekter**	143	-	-
I alt tilgang	297	1.279	4.178

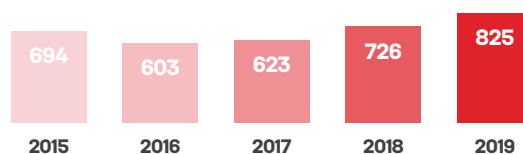
Antal afsluttede projekter

Pr. den 31/12-2019 har vi afsluttet i alt 3.057 projekter og delprojekter, siden Realdania blev etableret i 2000.

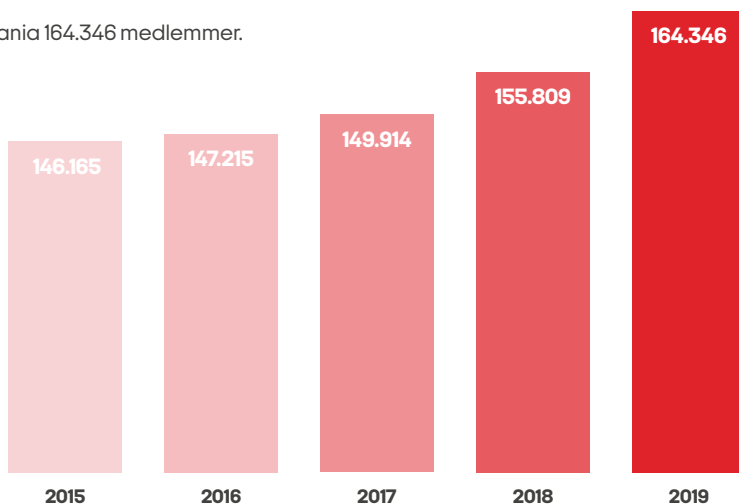
Antal igangværende projekter

Pr. den 31/12-2019 har vi 825 igangværende projekter.

Udvikling i medlemstal

Pr. den 31/12-2019 har Realdania 164.346 medlemmer.

3.900 projekter

Realdania har eksisteret siden 2000 og har igangsat og støttet omkring 3.900 små og store projekter over hele landet.

Den kommercielle investeringsformue:

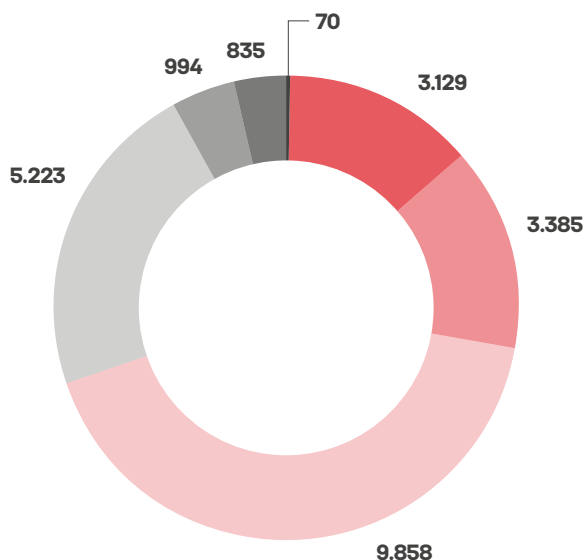
Værdi pr. den 31/12-2019

23.494 mio. kr.

Afkast i 2019

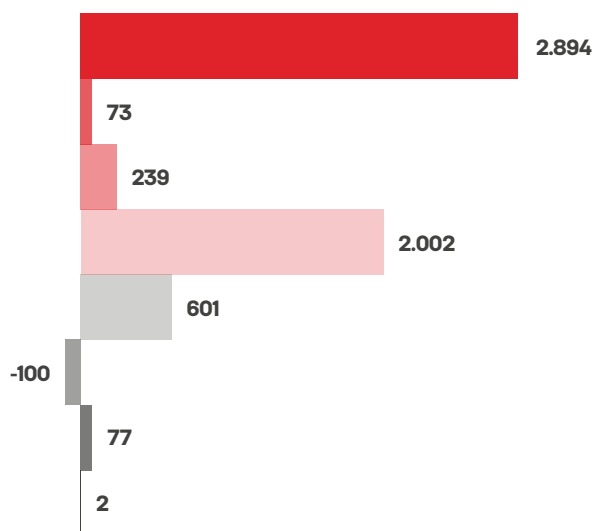
2.894 mio. kr. = 13,8%

Investeringsformuen fordelt på hovedaktivklasser pr. den 31/12-2019 (mio. kr.)

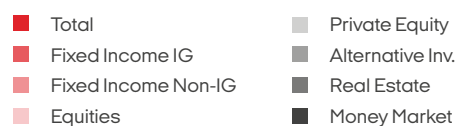

Samlet: 23.494 mio. kr.

Investeringsformuens afkast fordelt på hovedaktivklasser i 2019 (mio. kr.)

Realdanias kommercielle investeringsformue er investeret i forskellige aktiver grupperet i hovedaktivklasser. Figuren viser investeringernes fordeling på hovedaktivklasser pr. den 31/12-2019.

23,2 mia. kr.

Realdanias egenkapital udgør 23.189 mio. kr. pr. den 31/12-2019.

Det er afkastet fra investeringen af Realdanias formue, der danner grundlaget for, at der hvert år uddeles penge til små og store indsatser inden for det byggede miljø.

Hovedtal fra Realdanias årsregnskab 2019 (mio. kr.)

Afkast af den kommercielle investeringsformue	2.894
Uddelinger, netto	-1.237
Skat	-415
Øvrige indtægter og udgifter, netto	-20
Overskud	1.222

Læs årsrapporten

I årsrapporten finder du årsresultatet og en fylldig regnskabsberetning med nøgletal og noteapparat vedr. Realdanias aktiviteter og økonomi i 2019.

Læs mere på realdania.dk

Langsigtet strategi for investering

Realdanias mål er i mange år frem at kunne bidrage til samfundsudviklingen inden for vores arbejdsfelt. Derfor har vi et langsigtet perspektiv i vores kommercielle investeringer, og vi har fokus på hen over årene at kunne fastholde et stabilt niveau for uddelinger til projekter.

Kenneth Lillelund Winther

Investeringsdirektør, Realdania

Strategiske målsætninger

- Realdanias langsigtede strategiske målsætning for markedsrisiko er 75 % af markedsrisikoen på globale aktier.
- Realdanias strategiske målsætning for det langsigtede afkast er afkastet på globale aktier.
- I strategiperioden etablerer og udvikler Realdania konkrete beredskabsplaner med udgangspunkt i modellen for beskyttelse af egenkapitaludviklingen.

Afkastet fra Realdanias kommercielle investeringsaktiviteter skaber grundlaget for de filantropiske indsatser, for forenings- og medlemsaktiviteterne og for den daglige drift af foreningen. Ambitionen med den langsigtede strategi for de kommercielle investeringer er todelt: Vi investerer vores formue med det mål at få det størst mulige afkast på lang sigt. Det skal ske med en veldefineret og afgrænset markedsrisiko og med en tilgang, der samtidig bidrager til at beskytte Realdanias egenkapital.

Realdanias Investeringsstrategi 2020-2026 lægger rammerne for investeringen af foreningens formue. Målet er at understøtte, at Realdanias uddelinger ligger på et stabilt niveau – i både gode og dårlige år på investeringsmarkederne – så vi også kan bidrage med filantropiske indsatser for kommende generationer. De kommercielle investeringer bygger på faste processer og grundige analyser. Vi har en klar struktur for beslutninger, som strategisk, taktisk og operationelt er fordelt mellem bestyrelsen, direktionen og investeringsafdelingen.

En ansvarlig investor

Realdania er en ansvarlig investor, som har fokus på etiske investeringsovervejelser og initiativer. Afkast og ansvarlige investeringer går hånd i hånd, og vi sigter mod at skabe det størst mulige risikojusterede afkast og samtidig udvise en ansvarlig investeringsadfærd. Det betyder, at Realdania inddrager miljømæssige, sociale og governance-relaterede [ESG] forhold i investeringsaktiviteterne.

De overordnede rammer for vores tilgang til ansvarlige investeringer har vi fastlagt i vores investeringsstrategi, der indeholder en række mål og rammer for, hvordan vi ønsker at inddrage ESG i vores investeringspolitikker og -processer.

Realdania bidrager som aktiv investor til at forandre forhold, som er i strid med rammerne for ansvarlige investeringer. Vi mener, at den største effekt opnås gennem dialog med de virksomheder, som Realdania investerer i, og med de eksterne kapitalforvaltere, som vi samarbejder med. Dermed søger vi sammen med andre investorer at påvirke virksomheders tilgang til bl.a. lovgivning, arbejdstagerrettigheder, miljø, kontroversielle våben og god selskabsledelse.

Vi udvikler hele tiden vores tilgang til ansvarlig investoradfærd. Med vores seneste investeringsstrategi har vi taget en række initiativer, der på sigt og samlet set bl.a. skal nedbringe klimaafttrykket af vores investeringer, og vi har besluttet ikke længere at have investeringer i tobak.

Vi har samtidig afsat en del af vores investeringsformue til investeringer, der direkte understøtter Realdanias mission og vores filantropiske mål. •

Koncernen

Realdania

